

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Státní dluh České republiky v komparaci s
vybranými zeměmi Evropské unie**

Daniel Žák

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Daniel Žák

Podnikání a administrativa

Název práce

Státní dluh České republiky v komparaci s vybranými zeměmi Evropské unie

Název anglicky

The National Debt of the Czech Republic in comparison with selected countries of the European Union

---

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnocení vývoje a struktury státního dluhu ČR v období 1993 – 2016 a návrh řešení pro snižování státního dluhu. Dílčím cílem je zhodnocení vývoje státního dluhu a využívání nástrojů pro snižování ve vybraných zemích EU a následná komparace s Českou republikou. Dále jsou rozebrány důvody vzniku jednotlivých státních dluhů a metody snižování dluhů u vybraných zemí.

Metodika

Teoretická část práce obsahuje vysvětlení pojmů, které se týkají státního dluhu, způsobu jeho měření a způsobů snižování při použití deskriptivní metody. Praktická část prostřednictvím metody empirické analýzy časových řad obsahuje rozbor struktury a vývoje státního dluhu u České republiky a jednotlivých vybraných zemí EU. Následně použitím komparativní metody je provedeno srovnání státního dluhu ČR s dluhy vybraných zemí EU. Práce je doplněna o jednoduchou regresní a korelační analýzu. V praktické části je čerpáno především z informací a dat Českého statistického úřadu, Ministerstva financí ČR a EUROSTATU.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Státní dluh, státní rozpočet, veřejný dluh, rozpočtová soustava, HDP, Česká republika, Evropská unie.

Doporučené zdroje informací

- BUCHTA, Petr. Veřejné finance. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2016. ISBN 978-80-7452-116-4
- ČERVENKA, Miroslav. Soustava veřejných rozpočtů. Praha: Leges, 2009. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-11-0
- KUBÁTOVÁ, Květa, ed. Úloha veřejných financí v řešení problémů a dopadů současné krize. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-609-7
- LAJTKEPOVÁ, Eva. Veřejné finance v České republice: teorie a praxe. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2013. ISBN 978-80-7204-861-8
- MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. Veřejné finance v teorii a praxi. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5561-8
- OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3228-2

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Erika Urbánková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 18. 1. 2018

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 29. 1. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Státní dluh České republiky v komparaci s vybranými zeměmi Evropské unie" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. 3. 2018

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucí mé diplomové práce Ing. Ericě Urbánkové, Ph.D. za veškeré cenné rady a odbornou pomoc při vypracování této diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat své rodině a blízkým přátelům za veškerou podporu.

Státní dluh České republiky v komparaci s vybranými zeměmi Evropské unie

Abstrakt

Tato práce je zaměřena na státní dluh České republiky a jeho srovnání se státními dluhy vybraných zemí Evropské unie. Práce je rozčleněna na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části jsou vysvětleny pojmy, které se týkají státního dluhu. Dále jsou v teoretické části popsány příčiny státních dluhů, důsledky státních dluhů a také možné způsoby řešení státních dluhů.

Praktická část obsahuje popis vývoje státního dluhu České republiky v letech 1993 - 2016. Poté je popsán vývoj státních dluhů u vybraných zemí Evropské unie, konkrétně se jedná o Estonsko, Slovensko, Německo a Řecko. Dále je státní dluh České republiky porovnán se státními dluhy vybraných zemí Evropské unie a to z hlediska výše státního dluhu na obyvatele, podílu státních dluhů na HDP a podílu placených úroků ze státního dluhu na HDP. V další části je odhadnut vývoj státních dluhů pro rok 2017 a 2018 v softwaru Statistica. Poslední část se zabývá návrhy řešení pro snižování státního dluhu.

Klíčová slova: státní dluh, státní rozpočet, veřejný dluh, rozpočtová soustava, HDP, Česká republika, Evropská unie.

The National Debt of the Czech Republic in comparison with selected countries of the European Union

Abstract

The following thesis is focuses on the national debt of the Czech Republic and its comparison with the national debts of selected countries of the European Union. The thesis is divided into theoretical and practical part.

Theoretical part explains concepts related to national debt. Further, the theoretical part describes the causes of national debts, the consequences of the national debts and possible ways of solving national debts.

The practical part contains a description of the development of the national debt of the Czech Republic between 1993 and 2016. Following part describes the development of the national debt of selected countries of the European Union, namely Estonia, Slovakia, Germany and Greece. Furthermore, the national debt of the Czech Republic is compared with the national debts of selected countries of the European Union in terms of the amount of national debt per capita, the share of national debt in GDP and the share of interest paid from national debt to GDP. In the next part, evolution of national debt for the years 2017-2018 is estimated in Statistica software. The last part describes the different suggestion to reduce the national debt.

Keywords: national debt, state budget, public debt, budget system, Gross domestic product, Czech Republic, European Union.

Obsah

1	Úvod	12
2	Cíl práce a metodika.....	13
2.1	Cíl práce	13
2.2	Metodika	13
3	Teoretická východiska	16
3.1	Rozpočtová soustava	16
3.1.1	Rozpočtové zásady	16
3.2	Státní rozpočet.....	18
3.2.1	Sestavení a schvalování státního rozpočtu.....	19
3.2.2	Příjmy státního rozpočtu	21
3.2.3	Výdaje státního rozpočtu	22
3.3	Státní dluh	23
3.4	Veřejný dluh.....	25
3.4.1	Hrubý a čistý dluh.....	25
3.5	Měření rozpočtového deficitu	26
3.6	Příčiny vzniku rozpočtového deficitu	27
3.6.1	Příčiny aktivního deficitu	28
3.6.2	Příčiny pasivního deficitu	28
3.7	Důsledky rozpočtového deficitu.....	29
3.7.1	Finanční důsledky rozpočtového deficitu	30
3.7.2	Makroekonomické důsledky rozpočtového deficitu.....	31
3.8	Řešení veřejného dluhu.....	31
3.8.1	Vliv exogenních faktorů na snižování veřejného dluhu	32
3.8.2	Vliv vlády na snižování veřejného dluhu.....	32
3.8.3	Rozpočtové řešení veřejného dluhu.....	33
3.8.4	Paušální kapitálová dávka	34
3.8.5	Užití výnosů z prodeje státního majetku.....	34
3.8.6	Administrativní řešení veřejného dluhu	34
3.8.7	Neschopnost vlády dodržet své závazky.....	35
5	Fiskální politika	36
6	Vlastní práce	44
6.1	Státní dluh v ČR a ve vybraných zemích EU.....	44
6.1.1	Vývoj státního dluhu České republiky v letech 1993 - 2016.....	44
6.1.2	Vývoj salda státního rozpočtu ČR.....	55

6.1.3	Struktura státního dluhu ČR.....	56
6.1.4	Státní dluh Estonska v letech 1995 - 2016.....	57
6.1.5	Struktura státního dluhu Estonska v letech 1999 - 2010	59
6.1.6	Státní dluh Slovenska v letech 1995 - 2016.....	60
6.1.7	Struktura státního dluhu Slovenska v letech 1999 - 2010	62
6.1.8	Státní dluh Německa v letech 1995 - 2016.....	63
6.1.9	Struktura státního dluhu Německa v letech 1999 - 2010.....	65
6.1.10	Státní dluh Řecka v letech 1995 - 2016.....	66
6.1.11	Struktura státního dluhu Řecka v letech 1999 - 2010.....	68
6.2	Komparace státních dluhů ČR a vybraných zemí EU	69
6.3	Predikce státních dluhů u vybraných zemí EU	73
6.4	Návrhy směřující ke snižování státního dluhu.....	75
7	Závěr.....	77
8	Seznam použitých zdrojů	80
9	Přílohy.....	83

Seznam grafů

Graf 1	- Fiskální politika v modelu IS-LM	42
Graf 2	- Fiskální expanze v modelu AD-AS	43
Graf 3	- Vývoj státního dluhu ČR	55
Graf 4	- Vývoj salda státního rozpočtu ČR (v mil. Kč).....	56
Graf 5	- Vývoj státního dluhu Estonska.....	58
Graf 6	- Vývoj státního dluhu Slovenska.....	61
Graf 7	- Vývoj státního dluhu Německa	64
Graf 8	- Vývoj státního dluhu Řecka.....	67
Graf 9	- Podíl státních dluhů vybraných zemí EU na HDP (v %).....	71
Graf 10	- Placené úroky z dluhu u vybraných zemí EU na HDP (v %)	72

Seznam obrázků

Obrázek 1	- Příjmy státního rozpočtu.....	21
Obrázek 2	- Výdaje státního rozpočtu	23
Obrázek 3	- Státní dluh podle místa vzniku dluhového nástroje.....	24
Obrázek 4	- Státní dluh podle obchodovatelnosti na finančních trzích	24

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Struktura státního dluhu ČR (v %)	56
Tabulka 2 - Struktura obchodovatelného státního dluhu ČR (v %)	57
Tabulka 3 - Struktura neobchodovatelného státního dluhu ČR (v %)	57
Tabulka 4 - Struktura státního dluhu Estonska (v %)	59
Tabulka 5 - Struktura obchodovatelného státního dluhu Estonska (v %)	59
Tabulka 6 - Struktura neobchodovatelného státního dluhu Estonska (v %)	60
Tabulka 7 - Struktura státního dluhu Slovenska (v %)	62
Tabulka 8 - Struktura obchodovatelného státního dluhu Slovenska (v %)	62
Tabulka 9 - Struktura neobchodovatelného státního dluhu Slovenska (v %)	63
Tabulka 10 - Struktura státního dluhu Německa (v %)	65
Tabulka 11 - Struktura obchodovatelného státního dluhu Německa (v %)	65
Tabulka 12 - Struktura neobchodovatelného státního dluhu Německa (v %)	66
Tabulka 13 - Struktura státního dluhu Řecka (v %)	68
Tabulka 14 - Struktura obchodovatelného státního dluhu Řecka (v %)	68
Tabulka 15 - Struktura neobchodovatelného státního dluhu Řecka (v %)	69
Tabulka 16 - Státní dluhy vybraných zemí EU (v EUR/obyvatele)	70
Tabulka 17 - Predikce státních dluhů na období 2017 - 2018 (v % na HDP)	73

1 Úvod

Diplomová práce se zabývá problematikou zadlužení České republiky a vybraných zemí Evropské unie. Problematika zadluženosti je aktuální zejména v posledních letech, jelikož došlo k výraznému zadlužení několika zemí eurozóny. Zadluženost u některých zemí dokonce překročila úroveň jejich ročního hrubého domácího produktu. V posledních letech má mnoho zemí problém se zabezpečením dostatečného objemu finančních prostředků, který by pokryl náklady. Jestliže náklady převýší příjmy, je země nucena si půjčit peníze, čímž vzniká dluh. V dlouhodobém časovém horizontu je dluh velmi problematický, jelikož je spojen s placením úroků z dluhu. Z krátkodobého hlediska může zvýšení dluhu přinést pozitivní efekt pro danou zemi a to zejména odstraněním rozpočtového omezení. Je nicméně nutné brát v úvahu hospodářský cyklus, ve kterém se ekonomika nachází. Jestliže se země zadluží v období hospodářského poklesu, tak by měla následně v době hospodářského růstu splatit své dluhy. Příčinou nynější zadluženosti u mnoha zemí je často ekonomická nezodpovědnost vlád těchto zemí.

Státní dluh je často způsoben nepřiměřeným prováděním fiskální politiky a je za něj tedy zodpovědná vláda. Nejedná se pouze o vládu současnou, ale také o všechny předchozí vlády. Diplomová práce se zaměřuje zejména na vývoj státního dluhu České republiky. Česká republika patří mezi nejméně zadlužené země eurozóny, nicméně od svého vzniku hospodařila až na pár let se schodkovým státním rozpočtem. Z toho důvodu je popsán vývoj a struktura státního dluhu České republiky v jednotlivých letech od doby vzniku v roce 1993 až do roku 2016. V další části je popsán vývoj a struktura státního dluhu u Estonska, Slovenska, Německa a Řecka. Estonsko bylo vybráno na základě výše státního dluhu, jelikož se jedná o v současnosti nejnižší státní dluh zemí Evropské unie. Slovensko bylo zvoleno s ohledem na společnou historii s Českou republikou a na základě podobnosti ekonomik obou zemí. Německo bylo vybráno jako nejvýznamnější ekonomika ze zemí Evropské unie. Finanční stabilita Německa má výrazný vliv na finanční stabilitu celé Evropské unie. Jako poslední země bylo zvoleno Řecko, protože má nejvyšší podíl státního dluhu na hrubém domácím produktu ze všech zemí Evropské unie. Poté následuje srovnání státních dluhů u vybraných zemí. Po provedeném srovnání následuje predikce státních dluhů. Konec praktické části je zaměřen na návrhy směřující ke snižování státního dluhu.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zhodnocení vývoje a struktury státního dluhu ČR v období 1993 - 2016 a návrh řešení pro snižování státního dluhu. Dílčím cílem je zhodnocení vývoje státního dluhu a využívání nástrojů pro snižování ve vybraných zemích EU a následná komparace s Českou republikou. Dále jsou rozebrány důvody vzniku jednotlivých státních dluhů a metody snižování dluhů u vybraných zemí.

2.2 Metodika

Teoretická část práce obsahuje vysvětlení pojmů týkajících se státního dluhu, způsobu jeho měření a způsobů snižování při použití deskriptivní metody. Praktická část prostřednictvím metody empirické analýzy časových řad obsahuje rozbor struktury a vývoje státního dluhu u České republiky a jednotlivých vybraných zemí EU. Následně použitím komparativní metody je provedeno srovnání státního dluhu ČR s dluhy vybraných zemí EU. Práce je doplněna o predikci státních dluhů České republiky a vybraných zemí Evropské unie. Predikce je vypočtena v programu Statistica, kdy je použito Holtovo exponenciální vyrovnání. V praktické části je čerpáno především z informací a dat Českého statistického úřadu, Ministerstva financí ČR a EUROSTATU.

Adaptivní metody analýzy časových řad

Do adaptivních přístupů analýzy časových řad patří metoda klouzavých průměrů a metoda exponenciálního vyrovnání. Adaptivní přístupy se používají v případě, kdy není možné popsat celou časovou řadu pouze jednou trendovou funkcí. Je možné nicméně využít funkci s proměnlivými parametry a časovou řadu v kratších úsecích vyrovnat prostřednictvím matematické křivky. V jednotlivých úsecích bude mít matematická křivka odlišné parametry. Jedná se tedy o lokální trendové vyrovnání v časových bodech t . Mezi

výhody adaptivních metod patří skutečnost, že je výsledná křivka přizpůsobována lokálnímu trendu časové řady.¹

Exponenciální vyrovnání

Exponenciální vyrovnání patří mezi hojně využívanou metodu pro vyhlazení a předpověď časových řad. Výhodou metody exponenciálního vyrovnání oproti metodě klouzavých průměrů je možnost výběru délky úseků v časové řadě, jelikož u metody klouzavých průměrů je nezbytné pevné určení délky vyrovnaných úseků časové řady. U exponenciálního vyrovnání se výběr délky úseků uskutečňuje především subjektivně.²

Holtova metoda

Metoda je využívána pro nesezónní časové řady, které mají lokální lineární trend. Tato metoda je pokládána za zobecnění dvojitého exponenciálního vyrovnání. Metoda obsahuje dva parametry. Prvním používaným parametrem je α , který se používá pro vyrovnávání úrovně S_t . Druhý parametr γ je využíván pro vyrovnávání směrnice trendu T_t .

Parametr α tak usměrňuje míru přizpůsobení, kdy čím je hodnota parametru vyšší, tak metoda odpovídá rychleji na změny v datech. Parametr γ udává stupeň vyhlazení lokálně lineárních trendů. Čím vyšší je parametr α a nižší parametr γ , tím je časová řada méně vyrovnaná a konečná křivka se více blíží výchozím datům. Pro parametry α a γ platí:³

$$0 < \alpha, \gamma < 1$$

---

¹ ARLT, J., ARLTOVÁ, M., a RUBLÍKOVÁ, E. *Analýza ekonomických časových řad s příklady*. 2002, s. 51 - 56

² ARLT, J., ARLTOVÁ, M., a RUBLÍKOVÁ, E. *Analýza ekonomických časových řad s příklady*. 2002, s. 51 - 56

³ ARLT, J., ARLTOVÁ, M., a RUBLÍKOVÁ, E. *Analýza ekonomických časových řad s příklady*. 2002, s. 55

Pro predikci v praktické části práce je využit program Statistica, který umožňuje použití Holtova exponenciálního vyrovnání. Parametry modelu α a γ byly vybrány na základě síťového hledání při nejmenší průměrné procentuální chybě MAPE. Vybrané nejmenší průměrné procentuální chyby MAPE jsou pro jednotlivé země následující:

- ČR - hodnota MAPE: 6,98,
- Estonsko - hodnota MAPE: 11,42,
- Slovensko - hodnota MAPE: 10,9,
- Německo - hodnota MAPE: 3,47,
- Řecko - hodnota MAPE: 4,7.

3 Teoretická východiska

3.1 Rozpočtová soustava

Fungování veřejné správy a hospodaření jednotlivých vládních úrovní záleží na množství finančních prostředků, se kterými disponují. V České republice představují rozpočtovou soustavu veřejné rozpočty a další mimorozpočtové peněžní fondy. V případě širšího pojetí rozpočtové soustavy se jedná kromě peněžních fondů i o rozpočtové vztahy uvnitř soustavy a také o instituce a orgány, které mají za úkol zajistit tvorbu, rozdělování a použití veřejných rozpočtů a fondů.⁴ V užším pojetí spadají do rozpočtové soustavy veřejné rozpočty, mimorozpočtové fondy a rozpočty vládních veřejnoprávních neziskových organizací. Veřejné rozpočty se dělí na centralizované a decentralizované. Centralizovaný veřejný rozpočet představuje státní rozpočet. Do decentralizovaných veřejných rozpočtů patří rozpočty krajů, měst a obcí. Pojem veřejný rozpočet je označením prostředku financování potřeb a funkcí jednotlivých vládních úrovní.⁵

3.1.1 Rozpočtové zásady

Dodržení základních rozpočtových zásad při sestavování veřejných rozpočtů zajišťuje sestavení kvalitních a reálných rozpočtů, u kterých je možné následně srovnávat obsah jednotlivých rozpočtů.⁶ Pokud se nedodrží ve fázi přípravy rozpočtu některá z rozpočtových zásad, může nastat následně problém s plněním rozpočtu.⁷

---

⁴ BUCHTA, P. *Veřejné finance*. 2016, s. 43

⁵ BUCHTA, P. *Veřejné finance*. 2016, s. 44

⁶ PEKOVÁ, J. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 2005, s. 112

⁷ ČERVENKA, M. *Soustava veřejných rozpočtů*. 2009, s. 28

Mezi hlavní rozpočtové zásady můžeme zařadit následující:⁸

- Zásada každoročního sestavování a schvalování,
- Zásada reálnosti a pravdivosti,
- Zásada úplnosti a jednotnosti,
- Zásada dlouhodobé vyrovnanosti,
- Zásada publicity.

První uvedená zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu udává, že jednotlivé rozpočtové finanční prostředky lze použít pouze v daném rozpočtovém roce, ve kterém byly schváleny. Rozpočtovým rokem v České republice je kalendářní rok.⁹ V případě státního rozpočtu je každoroční sestavování a termín schvalování musí být dostatečně brzy, aby bylo možné státní rozpočet projednat a schválit před začátkem rozpočtového období. Pokud se projednání a schválení rozpočtu nestihne, hospodaří se následně podle tzv. rozpočtového provizoria.¹⁰

Zásada reálnosti a pravdivosti zajišťuje správnost a nezkreslenost uvedených údajů. V případě státního rozpočtu je dodržení této zásady významné i pro soukromý sektor. Reálný státní rozpočet slouží pro soukromý sektor jako ukazatel předpokládaného hospodářského vývoje. Společně s ukazatelem inflace, který predikuje centrální banka, poskytuje soukromým subjektům informace pro přesnější plánování dalšího rozvoje. Nereálný rozpočet přispívá k ekonomické nejistotě, která vede k neefektivním rozhodnutím.¹¹

Zásada úplnosti a jednotnosti umožňuje srovnání a kontrolu příjmů a výdajů napříč rozpočtovou soustavou. Díky tomu lze identifikovat a do budoucna eliminovat negativní vlivy na rozpočet. Pro srovnání v čase je používána závazná rozpočtová skladba, ve které jsou příjmy a výdaje tříděny z různých hledisek.¹²

---

⁸ ČERVENKA, M. *Soustava veřejných rozpočtů*. 2009, s. 27

⁹ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 61

¹⁰ HEJDUKOVÁ, P. *Veřejné finance: teorie a praxe*. 2015, s. 33

¹¹ ČERVENKA, M. *Soustava veřejných rozpočtů*. 2009, s. 27

¹² ČERVENKA, M. *Soustava veřejných rozpočtů*. 2009, s. 27

Dlouhodobá vyrovnanost rozpočtu je důležitým aspektem dobrého hospodaření státu. Tato zásada je z důvodu největšího objemu finančních prostředků důležitá zejména u státního rozpočtu. Rozpočtovým omezením u veřejného rozpočtu by měly být jeho příjmy.¹³

Zásada publicity je naplňována způsobem, že veškeré rozpočty jsou veřejně projednávány a schvalovány zastupitelskými orgány. Rozpočty obcí jsou schvalovány obecním zastupitelstvem, rozpočty krajů krajským zastupitelstvem a státní rozpočet je schvalován Poslaneckou sněmovnou Parlamentu. V případě státního rozpočtu se jedná o formu zákona.¹⁴

3.2 Státní rozpočet

Nejvýznamnějším veřejným rozpočtem z hlediska největší části veřejných příjmů a největšího podílu na přerozdělování celkového produktu je státní rozpočet. Z hlediska pozice v rozpočtové soustavě se jedná o centralizovaný peněžní fond, který je vytvářen, přerozdělován a používán na základě principu nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti. V případě bilance státního rozpočtu se sleduje saldo, které udává míru krytí rozpočtových příjmů a výdajů. Jedná se o závazný finanční plán a prostředek rozpočtové politiky vlády. Jeho závaznost je dána zákonem. Ministerstvo financí odpovídá za cíl rozpočtové politiky, kterým je vyrovnaný státní rozpočet. Pokud je rozpočet přebytkový a příjmy převyšují výdaje, potom musí být jednoznačně uvedeno, jak s přebytkem naložit. Naproti tomu pokud je deficitní rozpočet a výdaje převyšují příjmy, poté musí být jasně uvedeno, jakým způsobem bude schodek vykompenzován.¹⁵

---

¹³ BUCHTA, P. *Veřejné finance*. 2016, s. 48

¹⁴ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 61

¹⁵ BUCHTA, P. *Veřejné finance*. 2016, s. 49

Státní rozpočet je rozdělen na dvě části, příjmovou a výdajovou, které se dále rozdělují na kapitoly. Jednotlivé kapitoly nejčastěji spravuje ministr, kterému tím vznikají povinnosti z hlediska plnění státního rozpočtu. Především se jedná o dodržení povinných ukazatelů.¹⁶

3.2.1 Sestavení a schvalování státního rozpočtu

Vypracováním návrhu zákona o státním rozpočtu a návrhu střednědobého výdajového rámce je pověřeno Ministerstvo financí. Správci jednotlivých kapitol a další zúčastněné subjekty musí ministerstvu dodat potřebné údaje pro sestavení těchto návrhů. Vyhláška ministerstva stanovuje nezbytnou strukturu, rozsah a termíny, ve kterých mají být údaje předloženy. Po vypracování návrhů ministerstvo předkládá oba návrhy vládě. Vláda nejpozději do tří měsíců před začátkem rozpočtového období předloží výše zmíněné návrhy Poslanecké sněmovně.¹⁷

Projednání návrhu státního rozpočtu Poslaneckou sněmovnou probíhá prostřednictvím veřejné schůze. Do projednávání návrhu zasahuje Rozpočtový výbor Poslanecké sněmovny. Schvalování návrhu rozpočtu se rozděluje na tři čtení.¹⁸

V prvním čtení jsou doporučeny změny základních údajů rozpočtu a návrh je případně vrácen vládě k přepracování. Ve chvíli schválení základních údajů rozpočtu Poslaneckou sněmovnou již není možné tyto údaje v průběhu dalšího projednávání pozměňovat. Poté dostanou jednotlivé sněmovní výbory k diskusi specifické kapitoly státního rozpočtu. Ministři a zástupci jednotlivých zúčastněných subjektů mohou být osloveni sněmovními výbory ke zdůvodnění výše jednotlivých výdajů.¹⁹

---

¹⁶ ČERVENKA, M. *Soustava veřejných rozpočtů*. 2009, s. 45

¹⁷ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 74

¹⁸ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 74

¹⁹ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 74

Druhé čtení obsahuje detailní diskuzi, ve které se podávají pozměňovací návrhy. Jednotlivé navrhované změny musí obsahovat v případě navýšení určitého výdaje i návrh na snížení jiného výdaje, aby došlo k vyrovnaní. Pozměňovacích návrhů bývá velké množství v řádu stovek a všechny přijaté návrhy jsou po zpracování dostupné všem poslancům v tištěné podobě.²⁰

Třetí čtení zahrnuje hlasování sněmovny o předložených pozměňovacích návrzích. Již není přijatelné navrhnout další pozměňovací návrhy, pouze je možné navržení opravy pro odstranění legislativních a technických chyb u pozměňovacích návrhů, případně navrhnout opakování druhého čtení. Třetí čtení končí hlasováním o přijetí zákona o státním rozpočtu Poslaneckou sněmovnou, kdy se musí vyslovit pro přijetí prostá většina přítomných poslanců.²¹

Přijatý zákon o státním rozpočtu může prezident republiky do 15 dnů od jeho předložení Poslaneckou sněmovnou Parlamentu vrátit zpět k projednání. Následně musí Poslanecká sněmovna znovu hlasovat o přijetí zákona, nicméně pro přijetí se musí vyslovit nadpoloviční většina všech poslanců. Vyhlášením ve Sbírce zákonů se stává zákon o státním rozpočtu České republiky platným. V případě neschválení zákona o státním rozpočtu Poslaneckou sněmovnou do začátku rozpočtového období nastává rozpočtové provizorium.²²

Rozpočtové provizorium představuje dočasný systém hospodaření. Závazné ukazatele v rámci rozpočtového provizoria jsou stanoveny Ministerstvem financí ve spolupráci se správci jednotlivých kapitol a představují limity pro čerpání výdajů. Správci kapitol následně rozplánují zmíněné ukazatele na organizační složky v rámci své působnosti. Organizační složky podle rozplánovaných ukazatelů vypracují vlastní rozpočet a implementují ho do rozpočtového systému. Příjmy a výdaje státního rozpočtu z období rozpočtového provizoria jsou účtovány do schváleného státního rozpočtu po vyhlášení ve Sbírce zákonů.²³

---

²⁰ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 75

²¹ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 75

²² LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 75

²³ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 75

Uskutečnění rozpočtového provizoria je nechtěný výsledek, který přináší určitou míru narušení plynulosti finančních toků během rozpočtového roku. Jedná se rovněž o špatné znamení pro eventuální investory a partnery ze zahraničí, jelikož odráží určitou politickou nestabilitu.²⁴

3.2.2 Příjmy státního rozpočtu

V zákoně o rozpočtových pravidlech jsou uvedeny příjmy státního rozpočtu a jejich podrobné rozdělení je obsahem rozpočtové skladby. Rozpočtové příjmy se dělí na běžné a kapitálové, přičemž nejdůležitější jsou běžné příjmy. Mezi běžné příjmy lze zařadit na základě druhového třídění příjmy daňové a nedaňové. Do daňových příjmů se řadí daně a cla. Do nedaňových příjmů spadají příjmy z vlastní činnosti, dále mýtné, přijaté splátky z půjček, příjmy z úroků a přijaté sankční platby. Kapitálové příjmy zahrnují prodej dlouhodobého majetku a prodej akcií. Samostatným druhem příjmů jsou přijaté dotace, které mohou mít investiční, případně neinvestiční charakter.²⁵

Obrázek 1 - Příjmy státního rozpočtu

Běžné příjmy	Kapitálové příjmy
<ul style="list-style-type: none"> • daňové • sdílené daně (DPH, daň z příjmu) • cla • povinné příspěvky na soc. zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti • správní poplatky • nedaňové (pronájem majetku) • od organizačních složek, příspěvkových organizací a podniků • odvody ČNB • přijaté úroky • přijaté sankce • ostatní 	<ul style="list-style-type: none"> • z prodeje nemovitého majetku • z prodeje cenných papírů a majetkových podílů • příjmy z emise státních dluhopisů • přijaté splátky z vládních úvěrů a půjček • ostatní • Přijaté dotace • z mimořádných fondů • ostatní

Zdroj: Vlastní zpracování

²⁴ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 76

²⁵ ČERVENKA, M. *Soustava veřejných rozpočtů*. 2009, s. 47

3.2.3 Výdaje státního rozpočtu

Výdaje státního rozpočtu je možné brát za toky finančních prostředků, které jsou rozděleny na uskutečňování individuálních fiskálních funkcí státu a to na principu částečné nebo úplné nenávratnosti a neekvivalence. Rozpočtové výdaje by měly být kryty rozpočtovými příjmy. Pro krytí rozpočtových výdajů se nicméně používá i dluhové financování. V posledních letech se právě dluhové financování projevuje jako významný činitel s podstatným vlivem na reálnou ekonomiku. Z časového hlediska se rozpočtové výdaje dělí na:²⁶

- běžné,
- kapitálové.

V případě běžných (provozních) výdajů se jedná o financování opakujících se potřeb v průběhu rozpočtového roku. Z velké části jsou běžné výdaje tvořeny mandatorními výdaji, což jsou výdaje, které vyplývají ze zákonů či jiných právních norem. Mandatorní výdaje nelze bez změny zákona omezit. Mandatorními výdaji v České republice jsou zejména starobní důchody, dávky státní sociální podpory, výdaje státu do systému veřejného zdravotního pojištění a další. Kapitálové výdaje slouží k financování dlouhodobých (investičních) potřeb, které se obvykle neopakují a které zpravidla překročí jedno rozpočtové období. Zpravidla se jedná o jednorázové výdaje.²⁷

Z hlediska plánovanosti rozpočtových výdajů se výdaje rozdělují na:²⁸

- plánovatelné,
- neplánovatelné.

Plánovatelné výdaje je možné předem dostatečně odhadnout a díky tomu naplánovat. Významnou část plánovatelných výdajů tvoří mandatorní výdaje (například v případě starobních důchodů je možné značně přesně odhadnout potřebné výdaje). V případě neplánovatelných výdajů se jedná o výdaje náhodné, které se objevují v průběhu rozpočtového roku. U neplánovatelných výdajů není možné ani odhadnout, zda vůbec

---

²⁶ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 50

²⁷ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 50

²⁸ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 51

budou potřeba. Do těchto výdajů patří například výdaje na odstranění následků povodní. Z důvodu možnosti vzniku neplánovatelných výdajů se tvoří povinné rezervy.²⁹

Obrázek 2 - Výdaje státního rozpočtu

Běžné (neinvestiční) výdaje	Kapitálové (investiční) výdaje
<ul style="list-style-type: none"> • alokační: • mzdy a platy • povinné pojistné za zaměstnance • materiálové • energie a další • redistribuční: • neúčelové transfery a dotace • účelové transfery a dotace • organizační složky, příspěvkové organizace, podniky, občanská sdružení a ostatní soukromoprávní neziskové organizace, obce a kraje, státní mimorozpočtové fondy • úroky • sociální dávky • platby do zahraničí • ostatní 	<ul style="list-style-type: none"> • na pořízení hmotného a nehmotného majetku • na nákup cenných papírů • poskytnuté investiční účelové dotace organizačním složkám, příspěvkovým organizacím, obcím a krajům • investiční půjčky poskytnuté různým subjektům • splátky úvěrů a půjček • ostatní

Zdroj: Vlastní zpracování

3.3 Státní dluh

Pojem státní dluh znamená dluh centrální vlády a jedná se o součást veřejného dluhu. Častým důvodem vzniku státního dluhu je nepřiměřené vykonávání fiskální politiky. Státní dluh představuje přibližně 90 % celkového hrubého zadlužení vládního sektoru. V České republice řídí hrubý státní dluh Odbor Řízení státního dluhu a finančního majetku. Tento odbor spadá pod Ministerstvo financí.³⁰

²⁹ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 51

³⁰ MF ČR, *Definice a měření státního dluhu*, [Online] 16. 01. 2018.

Vymezení státního dluhu je součástí zákona o rozpočtových pravidlech, který definuje státní finanční pasiva, která patří do státního dluhu. Jde o následující pasiva:³¹

- dluhy státu z vydaných dluhopisů, které odpovídají jmenovitým hodnotám těchto dluhopisů,
- dluhy státu vzniklé přijetím úvěrů a zápůjček,
- dluhy státu z vystavených směnek.

Součástí státního dluhu není dluh mimorozpočtových fondů, dluh krajů a obcí a dluh fondů sociálního a zdravotního pojištění. Dále do státního dluhu nepatří státní záruky, které jsou součástí státního rozpočtu. Rozdělení státního dluhu podle dvou hledisek naznačují následující dva obrázky:³²

Obrázek 3 - Státní dluh podle místa vzniku dluhového nástroje

Domácí dluh	Zahraniční dluh
<ul style="list-style-type: none"> • státní pokladniční poukázky • střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy vydané na domácím trhu • další domácí instrumenty (např. přijaté krátkodobé úvěry a zápůjčky) 	<ul style="list-style-type: none"> • střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy vydané na zahraničních trzích denominovaných v cizích měnách • přijaté úvěry od Evropské investiční banky nebo jiné mezinárodní instituce • směnky vydané k úhradě členství v IBRD a EBRD

Zdroj: Vlastní zpracování

Obrázek 4 - Státní dluh podle obchodovatelnosti na finančních trzích

Obchodovatelný dluh	Neobchodovatelný dluh
<ul style="list-style-type: none"> • státní pokladniční poukázky • střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy • ostatní zdroje krytí 	<ul style="list-style-type: none"> • spořicí státní dluhopisy • zahraniční neobchodovatelný dluh zahrnuje zejména úvěry a zápůjčky od mezinárodních finančních institucí (např. Evropská investiční banka)

Zdroj: Vlastní zpracování

³¹ MF ČR, *Definice a měření státního dluhu*, [Online] 16. 01. 2018.

³² MF ČR, *Definice a měření státního dluhu*, [Online] 16. 01. 2018.

3.4 Veřejný dluh

Kvůli tomu, že se mění vlády, ale dluh jednotlivých vlád zůstává, je pojem státní dluh vhodnější než pojem vládní dluh. Pro souhrnné závazky státu je však nejvíce vhodný pojem veřejný dluh, jelikož daňové břemeno nese veřejnost, nikoliv stát. Veřejný dluh reprezentuje pohledávku vzhledem k daňové povinnosti obyvatelstva, a to daňové povinnosti současné i budoucí. Veřejným dluhem je dluh všech složek soustavy veřejných financí a jeho struktura je následující:³³

- dluh centrální vlády (státní dluh),
- dluh místní správy a samosprávy (dluh krajů a obcí),
- dluhy parafiskálních fondů (Fond zdravotního pojištění).

Z velké části je veřejný dluh tvořen formou vládních dluhopisů (obligací). Vzhledem k tomu je v pozici dlužníka vláda, která emituje vládní dluhopisy. V pozici věřitele vystupují držitelé těchto obligací, kterými mohou být zahraniční i domácí ekonomické subjekty. Přeměna veřejného dluhu z podoby přímých úvěrů na vládní dluhopisy se nazývá sekuritizace.³⁴

3.4.1 Hrubý a čistý dluh

Pro určení finanční pozice je podstatné rozlišení mezi hrubým a čistým dluhem. Hrubý dluh reprezentuje celkovou velikost závazků, kdy nebere v potaz celkový objem pohledávek. Čistý dluh reprezentuje souhrnný objem závazků, který je snížený o souhrnný objem pohledávek. Aplikace čistého dluhu lépe vystihuje finanční pozici vlády, na druhé straně vyvstává komplikovaný problém, která vládní aktiva lze odečíst od hrubého dluhu a jak provést jejich ocenění.³⁵

---

³³ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 79 - 80

³⁴ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 85

³⁵ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 84

3.5 Měření rozpočtového deficitu

Mezi metodické problémy pojetí rozpočtového deficitu patří snížená vypovídací schopnost, která je dána podstatnými omezeními. Prvním omezením je zachycení výhradně finančních toků v případě tradičního pojetí ve významu definice Mezinárodního měnového fondu. Nezařazují se tedy změny například státních aktiv a pasiv. Kvůli existenci vládních mimorozpočtových finančních operací nejsou zachyceny veškeré finanční toky. Kromě zmíněných omezení rozpočtový deficit pracuje pouze s příjmy a výdaji rozpočtu a nereflakuje vytvořené pohledávky a závazky. S ohledem na tato omezení a metodické nepřesnosti tradičního pojetí vypočítání rozpočtového deficitu dochází ke snížené schopnosti srovnání v mezinárodním měřítku. Země EU používají pro vykazování rozpočtového deficitu následující metodiky:³⁶

- Metodika vládní finanční statistiky (GFS 1986, GFS 2001),
- Metodika Evropského statistického úřadu (ESA 95).

Metodiku vládní finanční statistiky GFS 1986 vytvořil Mezinárodní měnový fond. Metodika GFS 1986 pracuje s hotovostními peněžními toky, kdy jednotlivé příjmy a výdaje jsou zahrnuty do období, ve kterém je finanční operace provedena. V České republice je za dodržování této metodiky pro vykazování rozpočtového deficitu zodpovědné Ministerstvo financí. Tato metodika je obdobná jako národní metodika sledující příjmy, výdaje a rozpočtový deficit a z toho důvodu je využívána v rozpočtových dokumentech a pro fiskální predikce.³⁷ Mezi výhody této metodiky patří dostupnost dat pro její použití, kdy jsou data k dispozici relativně krátce po skončení vybraného období a nízké požadavky na zdrojová data. Současně poskytuje možnost včasných fiskálních predikcí.³⁸

---

³⁶ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 52

³⁷ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 52

³⁸ MF ČR, *Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFS 2001*, [Online] 17. 12. 2017.

Autorem metodiky ESA 95 je Evropský statistický úřad (Eurostat). Metodika ESA 95 se používá pro výpočet mastrichtských konvergenčních kritérií pro vládní deficit a je opakovaně aktualizována. Eurostat kontroluje naplňování této metodiky a v České republice je za její dodržování zodpovědný Český statistický úřad (ČSÚ). Dokumenty o hospodaření vládního sektoru postoupené orgánům Evropské unie (EU) musí splňovat metodiku ESA 95, která je založena na aktuálním principu. Tento princip znamená, že jsou finanční operace fiskálního roku zachyceny v případě, kdy se zvyšuje, nebo snižuje ekonomická hodnota a také v případě, kdy dochází ke zvyšování, případně snižování pohledávek a závazků. Zmíněné finanční operace jsou tedy zachyceny v období, do kterého věcně a časově zapadají a to bez ohledu zda došlo v daném období k uhrazení.³⁹

Pro přiblížení obou výše zmíněných metodik dochází k postupnému implementování nové metodiky GFS 2001, kterou vytvořil Mezinárodní měnový fond. Tato metodika začala být zaváděna od roku 2002 členskými státy EU. Metodika GFS 2001 se přibližuje metodice ESA 95, kdy se vypočítaný rozpočtový deficit blíží vypočítané výši deficitu mastrichtských kritérií. Proces implementace GFS 2001 je z důvodu náročnosti na vstupní data v porovnání s GFS 1986 dlouhým procesem a k jeho postupné implementaci se připojilo i Ministerstvo financí ČR.⁴⁰

3.6 Příčiny vzniku rozpočtového deficitu

Rozlišujeme dvě primární skupiny příčin vzniku rozpočtového deficitu. První skupinou jsou příčiny aktivního deficitu. Do druhé skupiny spadají příčiny pasivního deficitu. Odlišit v praxi aktivní a pasivní rozpočtový deficit je relativně složité. Často jsou v deficitu státního rozpočtu zastoupeny obě tyto skupiny, kdy jejich poměr lze mnohdy pouze odhadovat.⁴¹

---

³⁹ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 53

⁴⁰ MF ČR, *Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFS 2001*, [Online] 17. 12. 2017.

⁴¹ LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. 2013, s. 96

3.6.1 Příčiny aktivního deficitu

Všeobecným důvodem aktivního rozpočtového deficitu je aktivní rozhodnutí vlády, které způsobí snížení rozpočtových příjmů nebo zvýšení veřejných výdajů. Mezi důvody takovýchto opatření vlády může patřit:⁴²

- rozložení důsledků výdajového šoku,
- rozložení daňové zátěže,
- expanzivní fiskální politika,
- vládní populismus.

Časovým rozložením výdajového šoku, kdy například dojde k rychlému nárůstu cen surovin, lze zamezit zvýšení daní pomocí deficitního rozpočtu. Díky tomu lze důsledky výdajového šoku rozložit na více generací.⁴³ Rozhodnutí o rozložení daňové zátěže se týká například stavby nákladných veřejných projektů, jako jsou dálnice nebo železnice. Jelikož se jedná o veřejné projekty, které budou sloužit budoucím generacím, není vhodné, aby byly financovány pouze současnými daňovými poplatníky. V případě expanzivní fiskální politiky jsou zvyšovány veřejné výdaje, případně dochází ke snížení daní, s cílem oživení ekonomiky. Vládní populismus se projevuje snahami získat politický prospěch prostřednictvím méně rozumných příčin vládních rozhodnutí, které se projevují vznikem aktivního rozpočtového deficitu. Obvykle se jedná o předvolební vládní rozhodnutí s cílem naklonění voličů.⁴⁴

3.6.2 Příčiny pasivního deficitu

Mezi všeobecné příčiny pasivního rozpočtového deficitu lze zařadit takové vlivy, které nejsou závislé na rozhodnutí vlády a které zapříčiní snížení rozpočtových příjmů nebo zvýšení veřejných výdajů. Jedná se zejména o tyto vlivy:⁴⁵

- hospodářský pokles,

---

⁴² DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 55 - 56

⁴³ KUBÁTOVÁ, K. ed. *Úloha veřejných financí v řešení problémů a dopadů současné krize*. 2011, s. 47

⁴⁴ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 55 - 56

⁴⁵ MAAYTOVÁ, A., OCHRANA, F., a PAVEL, J. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 2015, s. 185

- nižší spotřeba,
- růst inflace,
- mimořádné události.

Výše zmíněné vlivy mají náhodný či cyklický charakter a nepůsobí tedy stále. V případě hospodářského poklesu dochází zejména v období recese ke snížení rozpočtových příjmů a zároveň dochází ke zvyšování výdajů. Nižší spotřeba zapříčiní snížené příjmy z daní ze spotřeby (spotřební daň, DPH). S růstem inflace dochází ke zvýšení nákladů veřejných organizací spojených se státním rozpočtem například v podobě vyšších cen za energie. Se vznikem mimořádných událostí (válečné konflikty, přírodní katastrofy) je spojeno zvýšení veřejných výdajů na jejich odstranění.⁴⁶

U členských států EU mají nicméně rozpočtové deficity trvalý charakter a z toho důvodu je zásadní příčinou rozpočtového deficitu nárůst úroků z veřejného dluhu. Pro klasifikaci vládní fiskální politiky bez vlivu úroků z veřejného dluhu se používá pojem primární deficit, který ve výpočtu v části rozpočtových výdajů nepočítá s těmito úroky. Z toho vyplývá, že primární dluh je pokaždé menší než skutečný deficit. Pokud je saldo skutečného rozpočtu záporné a saldo primárního rozpočtu kladné, znamená to, že skutečný deficit je zapříčiněn úroky z veřejného dluhu.⁴⁷

3.7 Důsledky rozpočtového deficitu

Dopady rozpočtového deficitu lze rozdělit do dvou základních skupin. První skupinou jsou rozpočtové důsledky, někdy označované také jako finanční. Druhou skupinou jsou potom fiskální důsledky, které nesou také označení makroekonomické.⁴⁸

---

⁴⁶ MAAYTOVÁ, A., OCHRANA, F., a PAVEL, J. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 2015, s. 185

⁴⁷ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 54

⁴⁸ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 65

3.7.1 Finanční důsledky rozpočtového deficitu

V krátkém období jsou finanční důsledky deficitního rozpočtu pozitivní, kdežto v delším období jsou negativní. Krátkodobě je výhodný rozpočtový deficit zejména z důvodu, že poskytuje možnost zjemnění vládního rozpočtového omezení. Tento důvod je prospěšný zejména v těchto případech:⁴⁹

- vliv silných vnějších faktorů v průběhu rozpočtového období,
- existence výnosných veřejných investic.

V případě vlivu silných vnějších faktorů v průběhu rozpočtového období jde o odstranění negativních dopadů šokových změn. Jedná se o působení silných vnějších faktorů na výdajovou či příjmovou stranu rozpočtu. Existence výnosných veřejných investic se týká investic, u kterých je výnosová míra financovaného projektu vyšší, než je úroková míra z dluhu.⁵⁰

U obou výše zmíněných případů se jedná o dočasné dopady a dočasný deficit. V případě krátkodobé fiskální nerovnováhy nedochází ke značným reálným a budoucím rozpočtovým obtížím a oba případy jsou doprovázeny kladným efektem.⁵¹

Deficitní financování umožňuje u negativních příjmových šoků, jako je například recese a daňová reforma, nepotřebnost vynuceného snižování veřejných výdajů. U negativního výdajového šoku, kterým může být například válečný konflikt a katastrofa, umožňuje deficitní financování rozvrhnout daňové břemeno v čase.⁵²

Hlavním dlouhodobým negativním rozpočtovým důsledkem je to, že je nutné jej krýt, což přispívá u převládajícího dluhového krytí ke zvyšující se zátěži v podobě úroků a tudíž k růstu rozpočtových výdajů.⁵³

---

⁴⁹ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 65

⁵⁰ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 65

⁵¹ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 66

⁵² DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 66

⁵³ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 66

3.7.2 Makroekonomické důsledky rozpočtového deficitu

Fiskální důsledky rozpočtového deficitu klasifikují vliv rozpočtového deficitu na změnu makroekonomických ukazatelů, jako je HDP, inflace, nezaměstnanost a platební bilance. Fiskální důsledky nicméně vyvolávají velké diskuze a jsou velice diskutabilním okruhem fiskální makroekonomie.⁵⁴ Individuální názory se liší na základě ekonomické školy, ke které se daný autor řadí. Názory lze rozdělit na tři hlavní teorie:⁵⁵

- neoklasická,
- keynesiánská,
- neoricardiánská.

Neoklasická teorie makroekonomických důsledků rozpočtového deficitu klasifikuje důsledky negativně a z toho důvodu rozpočtový deficit neschvaluje. Naproti tomu keynesiánská teorie klasifikuje makroekonomické důsledky deficitu jako pozitivní a tudíž je v některých případech schvaluje. Obě zmíněné teorie mají totožný názor, že rozpočtový deficit má makroekonomické důsledky. Neoricardiánská teorie na druhé straně prohlašuje, že z rozpočtového deficitu nevyplývají žádné makroekonomické důsledky.⁵⁶

3.8 Řešení veřejného dluhu

Zvyšující se úrokové zatížení v případě veřejného dluhu znesnadňuje vytvoření vyrovnaného rozpočtu v následujících obdobích a v důsledku toho vzbuzuje úsilí vlády snižovat veřejný dluh, případně zmenšit jeho podíl na hrubém domácím produktu. Snižování veřejného dluhu je možné následujícími dvěma způsoby:⁵⁷

- pasivní způsob, kdy na snížení veřejného dluhu působí exogenní faktory bez aktivních zásahů vlády,

---

⁵⁴ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 142

⁵⁵ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 66 - 67

⁵⁶ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 66 - 67

⁵⁷ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 139

- aktivní způsob, kdy vláda působí na snižování veřejného dluhu prostřednictvím hospodářsko-politických prostředků.

3.8.1 Vliv exogenních faktorů na snižování veřejného dluhu

Pro vládu nejvhodnějším faktorem, který má vliv na snížení podílu veřejného dluhu na hrubém domácím produktu, je tempo ekonomického růstu. Pokud je tempo ekonomického růstu vyšší než efektivní reálná úroková sazba v případě veřejného dluhu, dochází ke snížení relativní váhy veřejného dluhu. V období růstu a nízkých úrokových sazeb může být snížení relativní váhy veřejného dluhu velké.⁵⁸

Dalším exogenním faktorem ovlivňujícím hodnotu veřejného dluhu je inflace. I když inflace neovlivňuje nominální hodnotu veřejného dluhu a jeho podíl na hrubém domácím produktu, má vliv na reálnou hodnotu veřejného dluhu. Využití inflace vládou pro snížení hodnoty svých závazků je nicméně omezené samostatností centrální banky.⁵⁹

V neposlední řadě patří mezi exogenní faktory působící na velikost veřejného dluhu snížení zahraničního veřejného dluhu věřiteli, kdy dojde ke snížení výše splatných úroků nebo k odpuštění dluhu. Ve skutečnosti dochází většinou k prominutí sankčních úroků, které se vytvořily v období problémů se splácením.⁶⁰

3.8.2 Vliv vlády na snižování veřejného dluhu

Veřejný dluh se stává zásadním problémem vyžadujícím aktivní vládní působení ve chvíli, kdy dojde k nadměrnému tempu růstu jeho podílu na hrubém domácím produktu. K takové situaci může dojít za prvé vlivem zvyšující se zátěže úrokových plateb na výdajové straně rozpočtu. Za druhé se může jednat o strach z překročení podílu veřejného dluhu na hrubém domácím produktu nad určitou hranici, kdy ztratí soukromý sektor jistotu ve způsobilost vlády řídit dluh.⁶¹

---

⁵⁸ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 139

⁵⁹ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 140

⁶⁰ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 140

⁶¹ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 141

V případě slabého působení exogenních faktorů je nutný aktivní zásah vlády pro snížení podílu veřejného dluhu na hrubém domácím produktu. Vláda se nicméně k takovým zásahům staví obvykle neochotně a chybí jí dostatečně silný podnět. Zmíněná neochota vlády při řešení dluhových problémů je způsobena zejména následujícími třemi činiteli:⁶²

- ohraničený vládní horizont,
- tlaky lobbistických skupin,
- neoblíbenost hospodářsko-politických opatření.

První zmíněný činitel omezeného vládního horizontu souvisí s omezenou délkou volebního období, kdy řešení dluhového problému vyžaduje dlouhodobý výhled. Další činitel je spojen s vyvíjeným tlakem skupin, které mají prospěch z redistribuce finančních prostředků, v souvislosti s veřejným dluhem. Poslední uvedený činitel neoblíbenost hospodářsko-politických opatření souvisí se zhoršením popularity vlády zavedením radikálních opatření snižující relativní podíl veřejného dluhu.⁶³

3.8.3 Rozpočtové řešení veřejného dluhu

Nejvhodnějším prostředkem pro snížení relativního podílu veřejného dluhu je uplatnění rozpočtového řešení, které má za cíl snížení veřejného dluhu pomocí státního rozpočtu. Veřejný dluh je tudíž splácen prostřednictvím rozpočtových přebytků. K docílení účinného snížení relativního podílu veřejného dluhu je nutné dosažení vysokého rozpočtového přebytku, který je navíc dlouhodobý.⁶⁴

S ohledem na redistribuční dopady výdajových škrťů nebo zvýšení daní dochází k politickému odporu. V situaci slabé politické pozice vlády je obtížné tento odpor překlenout. Kromě toho použití fiskální restrikce může vést k nárůstu nezaměstnanosti. Pokud se tempo růstu produktu sníží pod úroveň průměrné úrokové míry v případě

---

⁶² DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 141

⁶³ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 141

⁶⁴ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 141

emitovaných vládních dluhopisů, tak je kladný efekt rozpočtového přebytku na snížení veřejného dluhu vyloučen.⁶⁵

3.8.4 Paušální kapitálová dávka

Zvýšení daní u rozpočtového řešení veřejného dluhu s sebou vždy přináší distorzní účinky, které jsou spjaty s přímými i nepřímými daněmi. Zpravidla je doporučována paušální kapitálová dávka, která je uložena jednorázově. Výnosy z této dávky jsou následně použity na splacení části veřejného dluhu. Uložení jednorázové kapitálové dávky může nicméně způsobit strach z jejího opětovného použití v budoucnosti.⁶⁶

3.8.5 Užití výnosů z prodeje státního majetku

Z krátkodobého hlediska rychlého snížení relativního podílu veřejného dluhu je atraktivní využít výnosy z prodeje majetku ve vlastnictví státu, kdy se jedná o tzv. privatizaci. Podstatně významný vliv zaujímala privatizace u členských zemí Evropské unie v 90. letech minulého století pro naplnění maastrichtských kritérií. Nicméně ve srovnání s krátkodobým vlivem privatizace je její dlouhodobý vliv většinou negativní.⁶⁷

3.8.6 Administrativní řešení veřejného dluhu

Extrémním případem řešení veřejného dluhu se jeví jeho administrativní úplné zrušení nebo jednorázové snížení. Situace použití tohoto způsobu řešení dluhového problému nejsou v minulosti neobyčejné a mohou se týkat i rozvinutých zemí. Například ve 40. letech devatenáctého století byly individuální americké státy nuceny hradit vlastní dluhy v dolarech, kdy hodnota těchto dolarů byla významně vyšší než v době půjčky.⁶⁸

Stanoviska k tomuto způsobu řešení veřejného dluhu jsou různá, jedná se ale bezpochyby o velice nebezpečný krok, jenž otevřeně způsobuje škody držitelům vládních

---

⁶⁵ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 142

⁶⁶ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 142

⁶⁷ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 143

⁶⁸ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 143 - 144

dluhopisů. S ohledem na převedení dluhového zatížení na držitele dluhu dochází ke snížení spolehlivosti existující vlády a zřetelně se zhoršuje schopnost dalších emisí vládních dluhopisů.⁶⁹

3.8.7 Neschopnost vlády dodržet své závazky

Částka, kterou musí zaplatit vláda z hlediska splatných emisí vládních dluhopisů, může být kryta z dalších emisí. Vzhledem k této možnosti by se mohlo jevit, že se vláda nedostane do situace, kdy nebude schopna dodržet své závazky. Zmíněná možnost financování veřejného dluhu je však podřízena tomu, zda bude trh ochotný nakupovat nově emitované vládní dluhopisy, Pokud by došlo v tomto případě ke snížení věrohodnosti vlády, nemuselo by dojít k následnému úspěšnému umístění nové emise vládních dluhopisů na trh. Obdobná situace nastala v 80. letech minulého století například v Mexiku, kdy v důsledku toho došlo ke globální dluhové krizi.⁷⁰

Jestliže země není schopna dodržet své závazky, dochází vždy k zásadním dopadům na finanční systém země a na investory. Konkrétně se jedná o situaci, kdy země není schopna splatit v období splatnosti splátku jistiny zahraničního nebo domácího veřejného dluhu, eventuálně úroky z veřejného dluhu.⁷¹

---

⁶⁹ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 144

⁷⁰ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 144

⁷¹ DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 2008, s. 144

5 Fiskální politika

Rozpočtová a fiskální politika jsou veřejné politiky, díky kterým vláda uskutečňuje programové cíle. V případě rozpočtové politiky vláda upřednostňuje alokační a redistribuční funkci. U fiskální politiky dává vláda přednost v případě veřejných financí stabilizační funkci. Nástrojem obou zmíněných politik je zejména státní rozpočet.⁷²

Fiskální politika je nástrojem hospodářské politiky, kdy jde o úmyslnou činnost vlády, která využívá příjmy a výdaje pro povzbuzení nebo utlumení ekonomiky. Cílem fiskální politiky je stabilní makroekonomický vývoj. V souvislosti s veřejnými příjmy se často mluví o velikosti daní a výši zdanění. Příčinou je, že velikost daní a výše daňové sazby ovlivňuje chování tržních subjektů.⁷³

Nástroje fiskální politiky mají za cíl povzbudit ekonomický růst a přirozenou míru nezaměstnanosti. Fiskální opatření podle charakteru mají následující dvě podoby:⁷⁴

- diskreční opatření,
- vestavěné stabilizátory.

Diskreční opatření oproti vestavěným stabilizátorům odpovídají na krátkodobé výkyvy v případě rovnovážného produktu, cenové hladiny a zaměstnanosti. Obvykle se jedná o jednorázová opatření, u kterých je nutný souhlas například Poslanecké sněmovny. Do diskrečních opatření lze zahrnout veřejné práce, změny výše výdajů pro státní správu, výdajové programy a programy pro vytvoření nových pracovních míst, které jsou financovány vládou.⁷⁵

Mezi nevýhody diskrečních opatření patří časové zpoždění mezi vznikem požadavku na určité opatření a následnou realizací daného opatření. Časové zpoždění se skládá z prvotního rozpoznávání, rozhodnutí a následného zavádění diskrečního opatření. U rozpoznávání se jedná o zpoždění mezi vznikem problému a momentem jeho rozeznání tvůrci fiskální politiky. Časové zpoždění rozhodnutí je dáno nezbytným časem pro

---

⁷² OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 75

⁷³ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 75

⁷⁴ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 75

⁷⁵ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 75

schválení daného opatření vládou a parlamentem. Souvisí tedy s délkou legislativního procesu.⁷⁶

Vestavěné stabilizátory účinkují automaticky a v jejich případě nemají žádné zpoždění. Jejich charakter je dlouhodobý a v dlouhodobém časovém horizontu jsou poměrně stabilní. Používají se zejména pro zajištění efektivního využívání výrobních zdrojů. V období recese působí vestavěné stabilizátory expanzivně, kdy se jedná například o navýšení podpor v nezaměstnanosti. V době konjunktury působí naopak restriktivně, kdy jde například o přesunutí do daňových pásem s vyšší daňovou sazbou. Zmíněná proticyklická opatření vestavěných stabilizátorů fungují pouze v případě relativně stabilní cenové hladiny. Dalšími vestavěnými stabilizátory jsou progresivní zdanění, sociální transfery, dávky a pojištění v nezaměstnanosti.⁷⁷

Dále je možné členit nástroje fiskální politiky podle toho, zda jsou uskutečněny na příjmové či výdajové straně. Takové členění je následující:⁷⁸

- výdajové nástroje,
- příjmové nástroje.

Výdajové nástroje ovlivňují výdajovou stranu rozpočtu a rozdělujeme je na transferové platby a výdaje na nákup zboží a služeb. Transferové platby navyšují disponibilní důchod u domácností, a díky tomu se zvyšuje jejich spotřeba. Z fiskálního hlediska jsou transferové platby zápornými daněmi. Mezi transfery patří například sociální a nemocenské dávky. Dalšími transfery jsou výdajové programy, do kterých spadá například rekvalifikace. Tyto programy jsou většinou realizovány v návaznosti na průběh hospodářského cyklu.⁷⁹

Příjmové nástroje mají vliv na příjmovou stranu rozpočtu a lze do nich zařadit změny daní, které následně ovlivňují agregátní poptávku nepřímo pomocí svého působení

---

⁷⁶ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 76

⁷⁷ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 76

⁷⁸ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 77

⁷⁹ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 77

na úroveň investic a spotřeby. Do těchto daňových změn spadají změny v daních osobních důchodů a důchodů společností.⁸⁰

Všechny zmíněné nástroje fiskální politiky mají makroekonomický vliv, kdy působí na agregátní poptávku. Pokud se jedná o uzavřenou ekonomiku, tak platí:⁸¹

$$AD = C + I + G$$

- C - soukromá spotřeba,
- I - soukromé investice,
- G - vládní výdaje.

Podle elementárního modelu makroekonomické rovnováhy je ekonomika v rovnováze za předpokladu, že hrubý domácí produkt (Y) je roven agregátní poptávce (AD). Jde tedy o stav, kdy veškeré vyprodukované množství je zároveň spotřebováno a platí:

$$Y = AD$$

Pro otevřenou ekonomiku platí následující vztah:

$$AD = C + I + G + nX$$

- nX - čistý export.

Na změnu reálného produktu může mít vliv jednotková změna daní nebo vládních výdajů. Velikost změny je zjišťována pomocí multiplikátorů, kdy se jedná o multiplikační efekt fiskální politiky. Tento efekt je možné sledovat v případě uzavřené i otevřené ekonomiky. V obecném pojetí multiplikátor udává změnu endogenní proměnné (ΔN) vyvolanou jednotkovou změnou exogenní veličiny (ΔX). Multiplikátor (k) je potom možné vyjádřit:⁸²

$$k = \frac{dN}{dX}$$

Multiplikátory fiskální politiky určují změnu reálného produktu za jednotkové změny daňových příjmů nebo vládních výdajů. Samotná multiplikace je dána tím, že zvýšením (případně snížením) veřejných výdajů či daňových příjmů o jednotku dojde ke

---

⁸⁰ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 77

⁸¹ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 77

⁸² OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 78

zvýšení (nebo snížení) agregátní poptávky o více než jednotku. Pro klasifikaci účinnosti fiskální politiky jsou využívány tři druhy multiplikátorů fiskální politiky:⁸³

- výdajový multiplikátor,
- daňový multiplikátor,
- multiplikátor vyrovnaného rozpočtu.

Výdajový multiplikátor pro uzavřenou ekonomiku udává navýšení reálného produktu při zvýšení veřejných výdajů o jednotku. Výdajový multiplikátor má tvar:⁸⁴

$$dY = \frac{1}{(1 - b)} \times dG$$

- b - mezní sklon ke spotřebě.

Daňový multiplikátor udává snížení produktu v důsledku zvýšení daně o jednotku. Navýšení daní přispívá ke snížení reálného produktu, tudíž se jedná o demultiplikátor. Daňový multiplikátor je charakterizován vztahem:⁸⁵

$$dY = \frac{-b}{(1 - b)} \times dt$$

- t - paušální daň.

Multiplikátor vyrovnaného rozpočtu stanovuje zvýšení (snížení) produktu v situaci, kdy je zvýšení (snížení) veřejných výdajů vyrovnáno zvýšením (snížením) daní. Pro tuto situaci platí následující vztah:⁸⁶

$$dG = dt$$

Jelikož je výdajový multiplikátor vyšší než daňový multiplikátor, tak v případě zvýšení vládních výdajů krytých navýšením daní dojde ke zvýšení produktu a naopak. Multiplikátor vyrovnaného rozpočtu má tvar:⁸⁷

$$dY = \frac{(1 - b)}{(1 - b)} \times dG = 1$$

---

⁸³ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 78

⁸⁴ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 78

⁸⁵ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 79

⁸⁶ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 79

⁸⁷ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 79

V případě otevřené ekonomiky je účinek multiplikátorů zpochybněn důvody, které uvádí, že růst vládních výdajů v případě malých otevřených ekonomik (například ČR) obvykle vede k růstu importu. Růst importu má poté vliv na změnu kritéria multiplikátoru u otevřené ekonomiky. Konkrétně dojde ke změně hodnoty mezního sklonu k importu a tím dojde ke snížení hodnoty multiplikátoru. Dalším důvodem zpochybnění účinku multiplikátorů je, že investiční výdaje jsou negativně závislé na reálné úrokové míře, kdy se zvýšením reálné úrokové míry dojde ke snížení investičních výdajů a následnému poklesu produktu. Navýšením veřejných výdajů může dojít k vytvoření deficitů u veřejných rozpočtů a ty jsou často vypořádány dluhovým financováním. Zvýšení úrokových sazeb může být způsobeno emisí státních dluhopisů a důsledkem toho dochází ke snížení agregátní poptávky a investičních výdajů. Pokud by byl deficit financován příjmovou fiskální restrikcí (například zvýšení daní), dojde k poklesu disponibilního důchodu ekonomických subjektů a poté ke snížení investičních výdajů a spotřeby.⁸⁸

Fiskální politiku z hlediska typového třídění lze rozdělit na následující typy:⁸⁹

- expanzivní,
- restriktivní.

Expanzivní fiskální politika se používá pro povzbuzení ekonomiky. Důsledkem expanzivní fiskální politiky je deficitní rozpočet. K uskutečnění expanzivní fiskální politiky se používá kombinace přímých a nepřímých nástrojů. Přímým nástrojem je navýšení vládních výdajů. Nepřímým nástrojem je snížení daní.⁹⁰

Expanzivní fiskální politika značí růst agregátní poptávky, tedy i produktu, pomocí změn individuálních položek agregátní poptávky, kdy se jedná o:⁹¹

- zvýšení soukromé spotřeby,
- zvýšení soukromých investic,
- zvýšení vládních výdajů.

---

⁸⁸ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 79

⁸⁹ BUCHTA, P. *Veřejné finance*. 2016, s. 111

⁹⁰ BUCHTA, P. *Veřejné finance*. 2016, s. 111

⁹¹ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 79

Ke zvýšení soukromé spotřeby přispívá růst transferových plateb nebo pokles daňové zátěže. Nárůstu soukromých investic je dosahováno prostřednictvím nárůstu účelových dotací nebo snížením daňové zátěže. V případě zvýšení vládních výdajů se jedná o formu přímého ovlivňování.⁹²

Cílem expanzivní fiskální politiky je pokles míry nezaměstnanosti a navýšení produktu. Dopadem za tento typ politiky je obvykle nárůst inflace. Aplikace expanzivní politiky připadá na období, kdy se ekonomika nachází v recesi a je pod hranicí svých produkčních možností.⁹³

$$Y^* - Y > 0$$

Restriktivní fiskální politika je protikladem expanzivní fiskální politiky. Používá se v případech, kdy je vhodné utlumit ekonomický vývoj, případně snížit státní dluh. Dopad restriktivní fiskální politiky je přebytek státního rozpočtu. Do přímých nástrojů spadá snížení vládních výdajů. Nepřímým nástrojem je zvýšení daní.⁹⁴

Restriktivní fiskální politika se vyznačuje omezením a případným zmenšením agregátní poptávky, díky čemuž dojde i k omezení růstu produktu za změny individuálních položek agregátní poptávky. Pokud aktuální produkt přesáhne potenciální produkt, vzniklá mezera mezi těmito produkty je nazývána inflační mezerou a vyznačuje se zřetelným zvýšením cenové hladiny. V případě inflační mezery dochází k přetěžování výrobních faktorů a jedná se o tzv. přehřátou ekonomiku. S růstem aktuálního produktu roste úroveň cenové hladiny. Fiskální restrikce je tudíž přijatelná za situace:⁹⁵

$$Y^* \leq Y$$

Ve skutečnosti zpravidla dochází k využívání kombinace prostředků expanzivní a restriktivní politiky. K prvnímu zřetelnému použití fiskální politiky došlo po světové hospodářské krizi v letech 1929 - 1933 ve Spojených státech amerických pod názvem New Deal. Pro znázornění keynesiánského pojetí fiskální politiky se používá model AD-AS a model IS-LM, který může být doplněn o křivku BP v případě otevřené ekonomiky.

---

⁹² OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 79

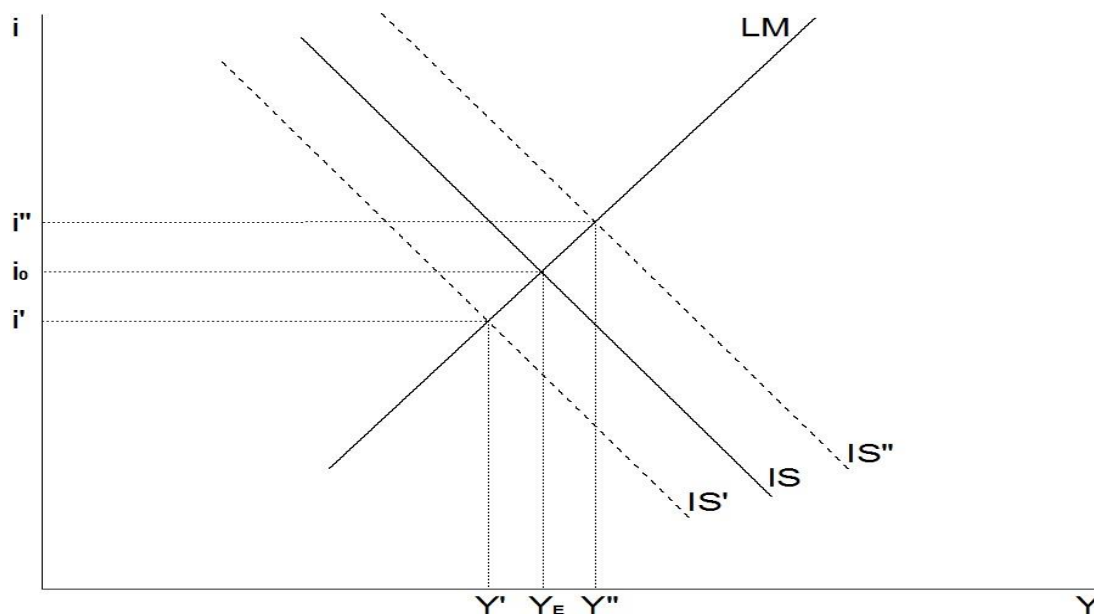
⁹³ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 79

⁹⁴ BUCHTA, P. *Veřejné finance*. 2016, s. 111

⁹⁵ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 79 - 80

Běžný model IS-LM je statický a lineární. Na posun křivky IS má vliv fiskální politika a jedná se o křivku znázorňující rovnováhu na trhu statků a služeb. Sklon křivky LM určuje účinnost fiskální politiky. V případě modelu AD-AS určuje účinnost fiskální politiky sklon křivky AS. Následující graf uvádí podstatu modelu IS-LM.⁹⁶

Graf 1 - Fiskální politika v modelu IS-LM

Zdroj: Vlastní zpracování

Legenda ke grafu číslo 1:

- Y - produkt
- i - úroková míra
- IS'' - fiskální expanze
- IS' - fiskální restrikce

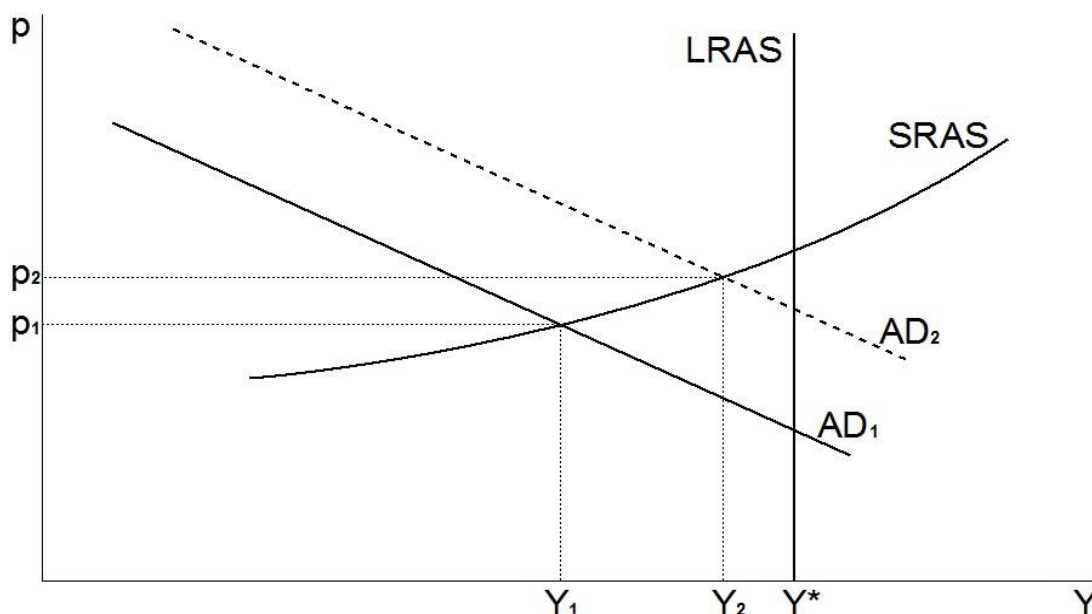
V případě vertikální křivky by byla fiskální politika naprosto neúčinná, jelikož citlivost poptávky po penězích by byla nulová. Fiskální expanze (křivka IS'') a také fiskální restrikce (IS') by neměly vliv na změnu produktu. Také by v případě vertikální křivky LM docházelo k tzv. vytěšňovacímu efektu, kdy zvýšení vládních výdajů vede ke stejné velkému snížení soukromých výdajů.

Pokud je křivka LM horizontální, tak je fiskální expanze (IS'') a fiskální restrikce (IS') nanejvýš účinná. Použitím fiskální politiky nedojde ke změně výše úrokové sazby

⁹⁶ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 80

a vytěšňovací efekt není žádný. Dochází výhradně ke změně produktu Y . Velikost této změny je možné zjistit pomocí multiplikátorů.

Graf 2 - Fiskální expanze v modelu AD-AS

Zdroj: Vlastní zpracování

Legenda ke grafu číslo 2:

- p - cenová hladina
- Y_1 - produkt v období 1
- Y_2 - produkt v období 2
- AD_1 - agregátní poptávka v období 1
- AD_2 - agregátní poptávka v období 2

Vliv fiskální politiky lze zobrazit i v modelu AD-AS, kdy křivka AS reprezentuje agregátní nabídku a křivka AD vyjadřuje agregátní poptávku. Výše uvedený graf uvádí keynesiánské pojetí účinnosti fiskální politiky v případě, že se ekonomika nachází pod hranicí produkčních možností. Povzbuzením agregátní poptávky (křivka AD_2) došlo ke zvýšení produktu na novou úroveň Y_2 . V tomto případě je fiskální politika účinná, kdy došlo ke zvýšení produktu a také k nárůstu cenové hladiny. Změna produktu je větší než změna cenové hladiny.⁹⁷

⁹⁷ OCHRANA, F., PAVEL, J., VÍTEK, L. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 2010, s. 81

6 Vlastní práce

V praktické části je nejprve popsán vývoj státního dluhu České republiky za období 1993 - 2016. V jednotlivých letech jsou zachyceny důvody změny výše státního dluhu. Na vývoj státního dluhu dále navazuje vývoj salda státního rozpočtu a struktura státního dluhu České republiky. V další části jsou u vybraných zemí Evropské unie popsány vývoje státních dluhů za období 1995 - 2016 na základě metodiky Eurostatu. Dále je u těchto zemí popsán vývoj struktury státních dluhů za období 1999 - 2010 podle metodiky OECD. Poté je na základě metodiky Eurostatu porovnán vývoj státních dluhů vybraných zemí se státním dluhem České republiky. Vybranými zeměmi jsou Estonsko, Slovensko, Německo a Řecko. Po provedeném srovnání obsahuje vlastní práce predikci budoucího vývoje státních dluhů u vybraných zemí. V poslední části vlastní práce jsou uvedeny návrhy řešení snižování státního dluhu.

6.1 Státní dluh v ČR a ve vybraných zemích EU

6.1.1 Vývoj státního dluhu České republiky v letech 1993 - 2016

Rok 1993

Velikost státního dluhu České republiky k 31. 12. 1992 činila 24,2 mld. Kč. K 1. 1. 1993 byl státní dluh ve výši 162,8 mld. Kč a v porovnání se stavem koncem roku 1992 byl přibližně 6,7 krát vyšší. Toto navýšení bylo způsobeno zejména převzetím dvou třetin vnitřních a zahraničních závazků československé federace o velikosti 78,6 mld. Kč a převzetím 49,6 mld. Kč zahraničních závazků Československé obchodní banky spojených s politickými rozhodnutími do roku 1989. V neposlední řadě bylo navýšení způsobeno přímým úvěrem o velikosti 10,4 mld. Kč.⁹⁸

Během roku 1993 byl státní dluh stabilizován a došlo ke snížení přechodného dluhu v podobě státních pokladničních poukázek. Tento přechodný dluh kryl krátkodobé schodky

---

⁹⁸ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 3

státního rozpočtu a byl vyrovnán díky přebytkovému rozpočtu za rok 1993. Velikost státního dluhu na hrubém domácím produktu za rok 2013 činila 15,6 %.⁹⁹

Rok 1994

V roce 1994 byla pro řízení státního dluhu využita sekuritizace, kdy se jedná o změnu přímých bankovních úvěrů a zahraničních státních dluhopisů. Význam sekuritizace v případě státního dluhu se zakládá na úrokových úsporách obsluhy dluhu. Úrokové zatížení je totiž obvykle nižší u revolvingových emisí státních pokladničních poukázek než u přímých bankovních úvěrů. V tomto roce došlo k emisi státních dluhopisů v celkové výši přibližně 15,5 mld. Kč, kdy 11,8 mld. Kč přispělo na uhrazení přímých bankovních úvěrů. V průběhu roku 2014 došlo k absolutnímu zmenšení státního dluhu. Ke konci roku 2014 činil státní dluh 157,3 mld. Kč. Ve srovnání s rokem 2013 došlo ke snížení podílu státního dluhu na hrubém domácím produktu o 2,3 procentního bodu na 13,3 %.¹⁰⁰

Rok 1995

V průběhu roku 1995 byla nadále používána sekuritizace státního dluhu, přičemž se její rozsah navýšil prakticky dvojnásobně a došlo tak k rychlejšímu snižování přímých bankovních úvěrů u domácích bank. Ke krytí přechodných schodků státního rozpočtu a ke snižování státního dluhu docházelo nadále k emisi státních pokladničních poukázek a státních dluhopisů. Během roku byl státní dluh snížen o 2,9 mld. Kč. Snížení bylo způsobeno zejména použitím sumy 1,6 mld. Kč z přebytkového rozpočtu roku 1994 na splacení přímých úvěrů u České národní banky. Dalším důvodem snížení státního dluhu byl příhodný vývoj devizových kurzů cizích měn v poměru k české koruně. Na konci roku

---

⁹⁹ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 4

¹⁰⁰ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 4

1995 činil státní dluh celkem 154,4 mld. Kč. Oproti předešlému roku 1994 se podíl státního dluhu na hrubém domácím produktu snížil o 2,8 procentního bodu na 10,5 %.¹⁰¹

Rok 1996

Stejně jako v předchozích letech i v průběhu roku 1996 docházelo ke krytí přechodných schodků státního rozpočtu a ke snižování státního dluhu prostřednictvím emise státních dluhopisů a státních pokladničních poukázek. V porovnání s rokem 1995 došlo ke snížení podílu státního dluhu na hrubém domácím produktu o 1,3 procentního bodu na 9,2 %. Oproti předešlému roku došlo k mírnému navýšení státního dluhu o 0,8 mld. Kč na hodnotu 155,2 mld. Kč.¹⁰²

Rok 1997

V roce 1997 se poprvé zvýšil podíl státního dluhu na hrubém domácím produktu oproti předchozímu roku o 0,4 procentního bodu na 9,6 %. Důvodem zvýšení byl zejména schodkový státní rozpočet. Další příčinou zvýšení byly kurzové vlivy způsobené uvolněním flukтуаčního pásma pohybu kurzu české koruny. V případě zahraničního státního dluhu v podobě přímého dluhu státu v cizích měnách způsobily kurzové rozdíly navýšení státního dluhu o přibližně 5,6 mld. Kč. V neposlední řadě se na zvýšení státního dluhu podílela emise státních dluhopisů z důvodu povodní o zhruba 2,9 mld. Kč. Tímto rokem začíná nepříznivá tendence vývoje podílu státního dluhu na hrubém domácím produktu a každý další rok dochází k navýšení státního dluhu. Za rok 1997 činila konečná výše státního dluhu 173,1 mld. Kč.¹⁰³

---

¹⁰¹ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 5

¹⁰² PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 5

¹⁰³ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 6

Rok 1998

Oproti předešlým rokům došlo v roce 1998 ke zřetelnému nárůstu státního dluhu. Důvodem byl zejména zvýšený schodek státního rozpočtu. Ve srovnání s předchozím rokem 1997 došlo k navýšení podílu státního dluhu na hrubém domácím produktu o 0,6 procentního bodu na 9,8%. Za rok 1998 byla výše státního dluhu 194,7 mld. Kč.¹⁰⁴

Rok 1999

V průběhu roku 1999 došlo k výraznému navýšení a zrychlení růstu státního dluhu. Podíl státního dluhu na hrubém domácím produktu v roce 1999 činil 11 %, což byl nárůst o 1,2 procentního bodu. Důvodem růstu státního dluhu v tomto roce byl zejména schodek státního rozpočtu. V případě emise státních dluhopisů pro snížení státního dluhu byla část výnosu přibližně 1,4 mld. Kč využita k odstranění krize v Kosovu. Na konci roku 1999 byla velikost státního dluhu 228,4 mld. Kč.¹⁰⁵

Rok 2000

V roce 2000 pokračoval trend zřetelného růstu státního dluhu. Oproti roku 1999 byl absolutní přírůstek státního dluhu 60,9 mld. Kč, což činilo navýšení o 26,7 %. Státní dluh se podílel na hrubém domácím produktu 13,2 %, což představovalo nárůst o 2,2 procentního bodu. Důvodem růstu státního dluhu byl především schodkový státní rozpočet, který vedl ke zvýšení přechodného dluhu. Přibližně 15,3 mld. Kč výnosů z emise státních dluhopisů bylo použito k zaplacení ztráty Konsolidační banky, dále jako kompenzace subjektům postižených suchem a k odstranění krize v Kosovu. Konečný stav státního dluhu v roce 2000 činil 289,3 mld. Kč.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 6

¹⁰⁵ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 6

¹⁰⁶ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 7

Rok 2001

Během roku 2001 došlo k navýšení vnitřního státního dluhu a snížení zahraničního státního dluhu. Ve srovnání s předchozím rokem došlo k absolutnímu navýšení státního dluhu o 57,7 mld. Kč. Stejně tak došlo ke zvýšení podílu státního dluhu na hrubém domácím produktu o 1,5 procentních bodů na 14,7 %. Důvodem tohoto navýšení byl hlavně schodek státního rozpočtu. Z výnosů emise státních dluhopisů bylo uhrazeno přibližně 27,6 mld. Kč k pokrytí ztrát Konsolidační banky a na kompenzace pro zemědělské subjekty postižené suchem bylo vynaloženo téměř 4,2 mld. Kč. Pro Zajišťovací fond družstevních záložen byla vynaložena finanční pomoc ve výši přibližně 5 mld. Kč a kolem 4,6 mld. Kč z výnosů emise státních dluhopisů bylo využito ke krytí přímého zahraničního dluhu Německu. Státní dluh za rok 2001 byl ve výši 345 mld. Kč.¹⁰⁷

Rok 2002

Absolutní navýšení státního dluhu v roce 2002 činilo 50,9 mld. Kč, což značí relativní nárůst státního dluhu oproti předešlému roku o 14,8 %. Stejně jako v předešlých letech došlo ke zvýšení podílu státního dluhu na hrubém domácím produktu o 1,4 procentních bodů na 16,1 %. Nárůst vnitřního státního dluhu byl spojen se schodkovým státním rozpočtem. Oproti tomu navýšení zahraničního státního dluhu bylo ovlivněno obzvláště úvěrem od Evropské investiční banky, který byl využit na výstavbu dálničního obchvatu Plzně. Výnosy z emise státních dluhopisů byly využity na zaplacení ztrát České konsolidační agentury, která byla dříve Konsolidační bankou. Dále byly výnosy z dluhopisů použity ve formě finanční pomoci Zajišťovacímu fondu družstevních záložen a také ke krytí výdajů spjatých s působením 6. polní nemocnice v Afghánistánu. Na konci roku 2002 činil státní dluh 395,9 mld. Kč.¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 7

¹⁰⁸ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 7

Rok 2003

V průběhu roku 2003 došlo k absolutnímu zvýšení státního dluhu o 97,3 mld. Kč, kdy se jednalo o největší meziroční přírůstek od roku 1993. Vnitřní státní dluh se zvýšil o 93,2 mld. Kč a zahraniční státní dluh se navýšil o 4,1 mld. Kč. Podíl státního dluhu na hrubém domácím produktu byl 19,1 %, kdy došlo oproti předešlému roku k nárůstu tohoto podílu o 3 procentní body. Zvýšení státního dluhu bylo opět způsobeno schodkem státního rozpočtu a v neposlední řadě půjčkou od Evropské investiční banky. Zmíněná půjčka byla hlavně použita k odstranění škod po povodních, pro Masarykovu univerzitu v Brně a na výstavbu dálničního obchvatu Plzně. Koncem roku 2003 byl státní dluh ve výši 493. mld. Kč.¹⁰⁹

Rok 2004

Absolutní přírůstek státního dluhu za rok 2004 byl 99,7 mld. Kč, což představovalo navýšení oproti předešlému roku 2003 o 20,2 %. Zároveň šlo o nejvyšší přírůstek za období od roku 1993. Zmíněný přírůstek se skládal z navýšení vnitřního státního dluhu o 42,7 mld. Kč a zároveň ze zvýšení zahraničního státního dluhu o 57 mld. Kč. Zvýšení státního dluhu bylo způsobeno schodkem státního rozpočtu a rovněž půjčkou od Evropské investiční banky ve výši přibližně 9 mld. Kč. Půjčka byla použita pro odstranění škod v důsledku povodní a na prevenci povodní. Dále byla půjčka využita na stavbu obchvatu Plzně, stavbu dálnice D8 a pro Masarykovu univerzitu v Brně. Podíl státního dluhu na hrubém domácím produktu byl 21,1 %, kdy došlo ke zvýšení o 2 procentní body ve srovnání s rokem 2003. Na konci roku 2004 činil státní dluh 592,9 mld. Kč.¹¹⁰

Rok 2005

V průběhu roku pokračoval nastolený trend zvyšování státního dluhu. Absolutní meziroční přírůstek za rok 2005 činil 98,3 mld. Kč a jednalo se tak o navýšení státního

---

¹⁰⁹ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 8

¹¹⁰ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 8

dluhu ve srovnání s předešlým rokem o 16,6 %. Státní dluh se v tomto roce podílel na hrubém domácím produktu 23,1 %, kdy tak došlo k navýšení o 2 procentní body. Meziroční přírůstek se skládal z navýšení vnitřního státního dluhu o 59,2 mld. Kč a zvýšení zahraničního státního dluhu ve výši 39,1 mld. Kč. Obdobně jako v předchozích letech bylo zvýšení státního rozpočtu ovlivněno zejména schodkovým státním rozpočtem. Další příčinou navýšení státního dluhu bylo zaplacení částečné ztráty ve výši přibližně 30 mld. Kč u České konsolidační agentury. V neposlední řadě ke zvýšení státního rozpočtu v roce 2005 přispěla tvorba rezervy za rok 2004 pro převedení kladného rozdílu v případě příjmů z pojistného a výdajů na důchodové pojištění o velikosti zhruba 8,3 mld. Kč. Za rok 2005 činila velikost státního dluhu 691,2 mld. Kč.¹¹¹

Rok 2006

V roce 2006 nadále docházelo k navyšování státního dluhu. Meziroční přírůstek státního dluhu za rok 2006 byl 111,3 mld. Kč, což představovalo navýšení státního dluhu oproti roku 2005 o 16,1 %. Takto vysoký přírůstek státního dluhu bylo nejvyšší od roku 1993. Stěžejní příčinou byl schodek státního rozpočtu. Mezi další důvody takto vysokého meziročního přírůstku patřilo zaplacení částečné ztráty České konsolidační agentury o velikosti přibližně 20 mld. Kč. Obdobně jako v předchozích letech došlo k navýšení podílu státního dluhu na hrubém domácím produktu o 1,7 procentních bodů na 24,8 %. Konečná výše státního dluhu v roce 2006 byla 802,5 mld. Kč.¹¹²

Rok 2007

V průběhu roku 2007 nadále pokračoval trend navyšování státního rozpočtu, který započal v roce 1997. V tomto roce se státní dluh navýšil o 89,8 mld. Kč, což činilo nárůst oproti předešlému roku o 11,2 %. Navýšení se skládalo ze zvýšení vnitřního státního dluhu o 88,4 mld. Kč a zvýšení zahraničního státního dluhu o 1,4 mld. Kč. Znovu byl hlavní

---

¹¹¹ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 8, 9

¹¹² PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 9

příčinou schodek státního rozpočtu. Na zvýšení státního dluhu se také podílelo uhrazení částečné ztráty České konsolidační agentury ve výši 13,2 mld. Kč. Státní dluh se v roce 2007 podílel na hrubém domácím produktu 25,1 %, kdy došlo k navýšení o 0,3 procentní body oproti roku 2006. Na konci roku 2007 činila výše státního dluhu 892,3 mld. Kč.¹¹³

Rok 2008

V roce 2008 došlo ke zvýšení státního dluhu o 102,2 mld. Kč, což činilo meziroční nárůst oproti roku 2007 o 11,4 %. Při navýšení celkového státního dluhu se zvýšil vnitřní státní dluh o 39,9 mld. Kč a zahraniční státní dluh o 62,3 mld. Kč. Zásadní roli ve zmíněném navýšení státního dluhu měla tvorba dluhové rezervy o velikosti 63,9 mld. Kč. Dále se na navýšení státního dluhu o 20 mld. Kč podílel deficitní státní rozpočet. Dále byl státní dluh zvýšen o 13,1 mld. Kč z důvodu financování růstu státních finančních aktiv a také o 5,2 mld. Kč z důvodu znehodnocení české měny. V závěru roku 2008 se státní dluh podílel na hrubém domácím produktu 27% a ve srovnání s předešlým rokem došlo k nárůstu o 1,9 procentních bodů. Za rok 2008 se dostal státní dluh na 999,8 mld. Kč.¹¹⁴

Rok 2009

Během roku 2009 došlo rovněž jako v předešlých letech ke zvýšení státního dluhu. Meziroční přírůstek byl ve výši 178,4 mld. Kč a jednalo se tak o 17,8 % navýšení vzhledem k roku 2008. Navýšeno bylo dáno zejména schodkem státního rozpočtu. Dále se na navýšení státního dluhu podílela emise finančních prostředků na mezivládní půjčku Lotyšsku o velikosti 5,3 mld. Kč a nezbytnost financování zvláštního účtu rezerv učených na důchodovou reformu ve výši 2,6 mld. Kč. Na druhé straně na snížení státního dluhu mělo vliv snížení dluhové rezervy ve výši 24,2 mld. Kč. Konečný stav státního dluhu za

---

¹¹³ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 9

¹¹⁴ PALÁN, J. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 - 2008 (studie č. 2.091)*. s. 10

rok 2009 činil 1178,2 mld. Kč a podíl státního dluhu na hrubém domácím produktu byl 32,5 %.¹¹⁵

Rok 2010

Absolutní přírůstek státního dluhu za rok 2010 byl 165,8 mld. Kč a šlo tak o 14,1 % nárůst oproti roku 2009. Došlo tak k navýšení vnitřního státního dluhu o částku 109,5 mld. Kč a zahraničního státního dluhu o 56,3 mld. Kč. Klíčovou příčinou tak vysokého přírůstu byl opět schodkový státní rozpočet. Dalšími faktory růstu státního dluhu bylo navýšení tvorby dluhové rezervy o velikosti 7,1 mld. Kč a nutnost zvýšení státních finančních aktiv v částce 3 mld. Kč. V neposlední řadě se na zvýšení státního dluhu podílelo poskytnutí finanční výpomoci České exportní bance ve výši 1,7 mld. Kč. Naopak na snížení státního dluhu mělo vliv přecenění státního dluhu z hlediska kurzových rozdílů a vyloučení směnek určených pro zahraniční finanční instituce z evidence v částce 2,4 mld. Kč. Ke konci roku 2010 činila výše státního dluhu 1344,1 mld. Kč.¹¹⁶

Rok 2011

V průběhu roku 2011 došlo k absolutnímu zvýšení státního dluhu o 155,3 mld. Kč, kdy tak došlo k nárůstu oproti předešlému roku o 11,6 %. Celkový nárůst státního dluhu se skládal z navýšení vnitřního státního dluhu o 145,9 mld. Kč a vnějšího státního dluhu o 9,4 mld. Kč. Meziroční přírůstek byl ovlivněn zejména schodkem státního rozpočtu. Mezi další příčiny růstu státního dluhu patřila tvorba dluhové rezervy v částce 2,5 mld. Kč a přecenění státního dluhu a rezerv z hlediska kurzových rozdílů ve výši 4,7 mld. Kč. Za rok 2011 dosáhl státního dluh výše 1499,4 mld. Kč.¹¹⁷

---

¹¹⁵ *Státní závěrečný účet za rok 2009* [online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz>

¹¹⁶ *Státní závěrečný účet za rok 2010* [online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz>

¹¹⁷ *Státní závěrečný účet za rok 2011* [online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz>

Rok 2012

Ze strategie financování a řízení státního dluhu pro rok 2012 bylo předpokládáno, že nedejde v tomto roce k navýšení tvorby rezerv finančních prostředků. Skutečnost přetrvávající dluhové krize a z ní vyplývající významná nejistota ohledně rozvoje reálné ekonomiky a trhu s dluhopisy v eurozóně ovšem způsobila nárůst zmíněné rezervy o 69,4 mld. Kč. Největší vliv na zvýšení státního dluhu měl opět schodkový státní rozpočet. Přírůstek státního dluhu za rok 2012 v absolutním vyjádření činil 168,3 mld. Kč. V neposlední řadě se na zvýšení státního dluhu podílelo přecenění státního dluhu ve výši 4,4 mld. Kč. Konečný stav státního dluhu za rok 2012 byl 1667,6 mld. Kč.¹¹⁸

Rok 2013

Meziroční přírůstek státního dluhu v roce 2013 činil v absolutním vyjádření 15,7 mld. Kč a jednalo se tam o 0,9 % zvýšení státního dluhu oproti předešlému roku. Zmíněný růst byl ovlivněn schodkem státního rozpočtu a přeceněním státního dluhu vlivem znehodnocení koruny ve výši 13,4 mld. Kč. V neposlední řadě se na zvýšení podílela nutnost zvýšení státních finančních aktiv o velikosti 2,3 mld. Kč. S ohledem na zavádění refinančního systému, díky kterému může být část státního dluhu kryta financemi na souhrnných účtech státní pokladny, došlo v roce 2013 k postupnému poklesu rezervy peněžních prostředků o částku 79,5 mld. Kč. Dále byl růst státního dluhu zmírněn vrácením zapůjčených finančních prostředků v částce 1,7 mld. Kč od České exportní banky, a.s. Celková výše státního dluhu za rok 2013 byla 1683,3 mld. Kč.¹¹⁹

Rok 2014

V roce 2014 došlo poprvé v období od roku 1995 ke snížení státního dluhu a to o 19,7 mld. Kč. Vnitřní státní dluh se zvýšil o 75,5 mld. Kč a zahraniční státní dluh poklesl o 95,2 mld. Kč. Na pokles státního dluhu mělo vliv hlavně řízení likvidity a krytí potřeb státního financování operacemi finančních aktiv v celkové výši 99,7 mld. Kč. Naproti

---

¹¹⁸ *Státní závěrečný účet za rok 2012* [online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz>

¹¹⁹ *Státní závěrečný účet za rok 2013* [online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz>

tomu na zvýšení státního dluhu působil schodek státního rozpočtu a přecenění státního dluhu vlivem znehodnocení koruny ve výši 2,3 mld. Kč. Konečný stav státního dluhu za rok 2014 činil 1663,7 mld. Kč.¹²⁰

Rok 2015

Absolutní přírůstek státního dluhu v roce 2015 byl 9,3 mld. Kč, to znamená nárůst oproti roku 2014 o 0,6 %. V případě vnitřního státního dluhu došlo k navýšení o 25,8 mld. Kč, přičemž vnější státní dluh poklesl o 16,4 mld. Kč. Nárůst státního dluhu byl v tomto roce způsoben mimo jiné tím, že Ministerstvo financí využilo pozitivního stavu na finančních trzích a docílilo historicky nejnižších výnosů z hlediska státních dluhopisů, které měly záporný výnos. Za rok 2015 dosáhl státní dluh výše 1673 mld. Kč.¹²¹

Rok 2016

Státní dluh v roce 2016 klesl o 59,6 mld. Kč, což značí snížení státního dluhu oproti předešlému roku o 3,6 %. Na zmíněném snížení má největší zásluhu přebytek státního rozpočtu o velikosti 61,8 mld. Kč. Dále na snížení státního dluhu mělo vliv zlepšení řízení likvidity státní pokladny. Vnitřní státní dluh se snížil o 45,8 mld. Kč a zahraniční státní dluh poklesl o 13,8 mld. Kč. Na konci roku 2016 byl státní dluh ve výši 1613,4 mld. Kč.¹²²

Následující graf číslo 4 shrnuje popsany vývoj výše státního dluhu České republiky společně s podílem státního dluhu na hrubém domácím produktu v %.

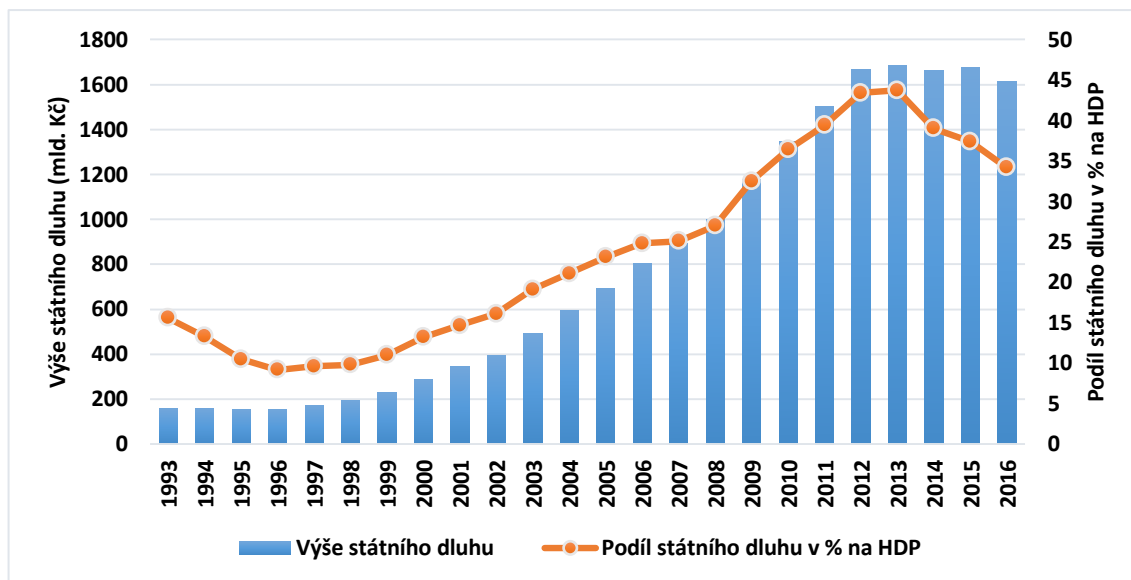
---

¹²⁰ *Státní závěrečný účet za rok 2014* [online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz>

¹²¹ *Státní závěrečný účet za rok 2015* [online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz>

¹²² *Závěrečný účet kapitoly 396 - Státní dluh za rok 2016* [online]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz>

Graf 3 - Vývoj státního dluhu ČR

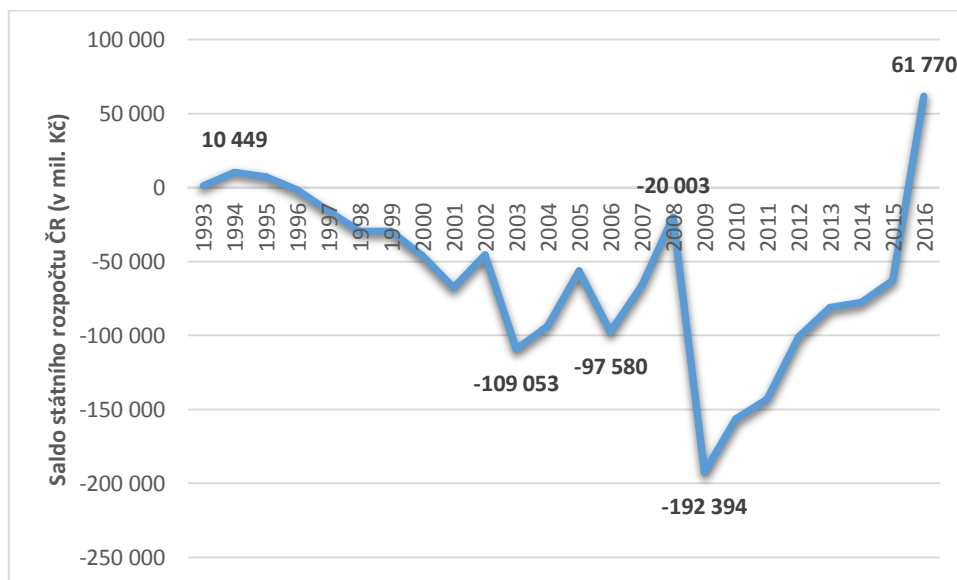
Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

6.1.2 Vývoj salda státního rozpočtu ČR

Přebytková bilance státního rozpočtu České republiky byla pouze v letech 1993, 1994, 1995 a 2016. Ve všech ostatních letech byla bilance státního rozpočtu schodková. Schodkový státní rozpočet významně ovlivnil výši státního dluhu v jednotlivých letech. V roce 2003 došlo poprvé k výraznějšímu snížení salda státního rozpočtu zejména v důsledku mimořádných výdajů na odstranění povodňových škod. V roce 2006 opět vlivem povodní došlo ke značnějšímu snížení salda státního rozpočtu na řešení povodňových škod a protipovodňová opatření. V roce 2009 se naplno projevila světová ekonomická krize ve schodkovém rozpočtu, který ovlivnil zvýšení státního dluhu. Schodkový rozpočet v roce 2009 vycházel zejména z neplnění inkasa daní z příjmu a příjmů z pojistného na sociálním zabezpečení, jelikož se naplno projevil rozdíl mezi plánovaným rozpočtem, který předpokládal růst HDP o 4,8 % a skutečností, která byla způsobena v důsledku světové finanční krize, kdy došlo ke snížení nominálního HDP o 1,7 %. V roce 2016 dosáhl státní rozpočet rekordního přebytku 62 mld. Kč. K takto vysokému přebytku přispělo na výdajové straně rozpočtu hlavně nižší čerpání běžných výdajů o 37,2 mld. Kč a vlivem nízkých úrokových sazeb došlo k úspoře na úrokových

výdajích spojených s obsluhou dluhu o 11,6 mld. Kč. Na příjmové straně rozpočtu způsobilo zmíněný vysoký přebytek vyšší příjmy než plánované ve výši 100,8 mld. Kč.

Graf 4 - Vývoj salda státního rozpočtu ČR (v mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

6.1.3 Struktura státního dluhu ČR

Ve sledovaném období 1999 - 2010 byl tvořen státní dluh České republiky z velké části obchodovatelným státním dluhem, nicméně v každém roce byl zastoupen i v menší míře neobchodovatelný státní dluh. V případě srovnání roku 1999 a 2010 vzrostl podíl obchodovatelného státního dluhu na celkovém státním dluhu o 4,3 procentních bodů.

Tabulka 1 - Struktura státního dluhu ČR (v %)

Struktura státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Celkový obchodovatelný dluh	90,7%	93,2%	97,4%	97,7%	97,3%	96,4%
Celkový neobchodovatelný dluh	9,3%	6,8%	2,6%	2,3%	2,7%	3,6%
Struktura státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkový obchodovatelný dluh	95,6%	95,0%	95,6%	95,2%	95,0%	95,0%
Celkový neobchodovatelný dluh	4,4%	5,0%	4,4%	4,8%	5,0%	5,0%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

Na počátku sledovaného období měly největší podíl na obchodovatelném státním dluhu státní pokladniční poukázky, konkrétně v roce 1999 zaujímaly 62,8 % z celkového obchodovatelného státního dluhu. Od roku 2004 připadal největší podíl obchodovatelného státního dluhu na dlouhodobé státní dluhopisy.

Tabulka 2 - Struktura obchodovatelného státního dluhu ČR (v %)

Struktura obchodovatelného státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Státní pokladniční poukázky	62,8%	61,3%	55,5%	42,4%	33,5%	22,0%
Státní dluhopisy (krátkodobé)	9,7%	8,2%	3,0%	7,2%	8,1%	3,9%
Státní dluhopisy (střednědobé)	25,1%	19,8%	20,7%	28,2%	27,1%	28,8%
Státní dluhopisy (dlouhodobé)	0,0%	8,9%	19,3%	22,2%	31,3%	45,4%
Indexové dluhopisy	2,4%	1,9%	1,5%	0,0%	0,0%	0,0%
Struktura obchodovatelného státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Státní pokladniční poukázky	14,3%	11,7%	9,6%	8,3%	7,9%	8,9%
Státní dluhopisy (krátkodobé)	8,8%	5,6%	9,4%	10,3%	7,4%	8,0%
Státní dluhopisy (střednědobé)	28,0%	36,2%	29,9%	29,1%	28,7%	29,1%
Státní dluhopisy (dlouhodobé)	49,0%	46,4%	51,1%	49,4%	47,1%	46,3%
Dluhopisy s variabilním kupónem	0,0%	0,0%	0,0%	2,9%	8,9%	7,8%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

Struktura neobchodovatelného státního dluhu byla po celé sledované období stejná. Ve všech letech se skládál neobchodovatelný státní dluh výhradně z ostatních zdrojů krytí.

Tabulka 3 - Struktura neobchodovatelného státního dluhu ČR (v %)

Struktura neobchodovatelného státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Úsporné dluhopisy	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Ostatní neobchodovatelný dluh	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Struktura neobchodovatelného státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Úsporné dluhopisy	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Ostatní neobchodovatelný dluh	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

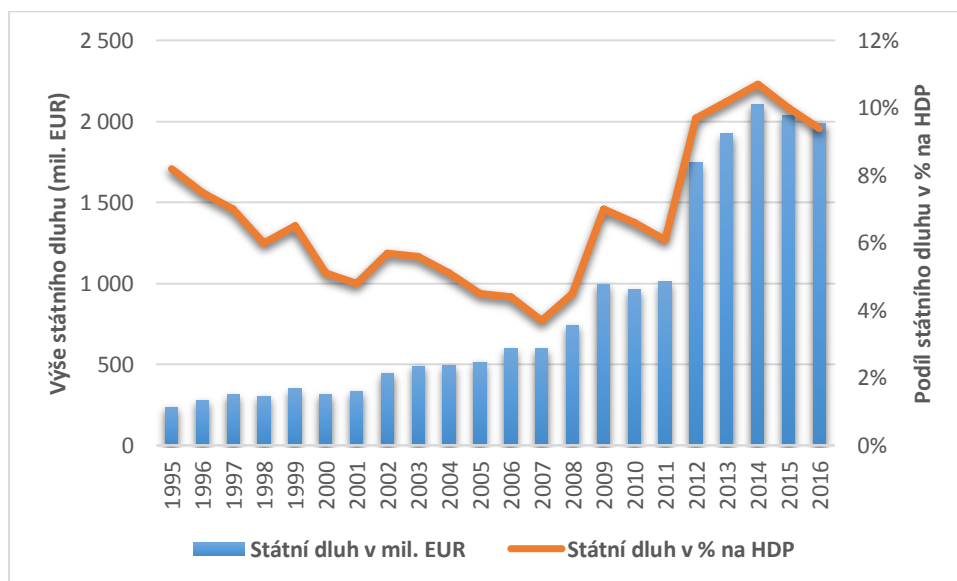
6.1.4 Státní dluh Estonska v letech 1995 - 2016

Estonsko je z pohledu státního zřízení parlamentní republikou, která se nachází v severní Evropě. Hranice Estonska jsou z velké části tvořeny mořem. Suchozemskou hranici má Estonsko pouze na jihu s Lotyšskem a na východě s Ruskem. Území Estonska je rozděleno na 15 krajů. S počtem obyvatel 1,3 milionu se Estonsko řadí mezi země s nejmenším počtem obyvatel na světě a je 4. nejmenší zemí z pohledu počtu obyvatel. Rozloha Estonska činí 45 tisíc kilometrů čtverečních a je tak významně menší než Česká

republika. Estonsko se stalo členem Evropské unie v roce 2004. V roce 2011 pak přijalo euro.

Hospodářství je tvořeno zejména službami, kdy jsou významnými sektory telekomunikace, bankovníctví a informační technologie. V případě průmyslu zaujímá důležité postavení dřevozpracující, chemický a elektrotechnický průmysl. V neposlední řadě je pro Estonsko důležitý rybolov a stavba lodí.¹²³

Graf 5 - Vývoj státního dluhu Estonska

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Státní dluh Estonska je nejnižším státním dluhem všech členských států Evropské unie. Na začátku sledovaného období tvořil podíl státního dluhu na HDP 8,2 % a na konci 9,4 % HDP. Jedná se tedy o přírůstek 1,2 procentních bodů. Od počátku se státní dluh Estonska snižoval až do roku 2001. První větší přírůstek podílu státního dluhu Estonska na HDP byl v roce 2009, kdy tento podíl stoupl o 2,5 procentních bodů. Druhý velký přírůstek byl v roce 2012, kdy podíl státního dluhu Estonska na HDP vzrostl o 3,6 procentních bodů. Naopak k velkému snížení podílu státního dluhu došlo v roce 2007 a to o 0,7 procentních bodů. Celkově za sledované období vzrostla hodnota státního dluhu Estonska z 236 mil. EUR na 1 987 mil. EUR. Jedná se tedy o absolutní přírůstek ve výši 1751 mil. EUR.

¹²³ Estonia: country overview. EUBusiness.com [online]. 2017 [cit. 2018-01-19]

6.1.5 Struktura státního dluhu Estonska v letech 1999 - 2010

Státní dluh Estonska byl v letech 1999 - 2010 tvořen vždy z větší části neobchodovatelným dluhem. Pouze v roce 2007 představovala neobchodovatelná část státního dluhu jeho celek. Ve srovnání s prvním a posledním sledovaným rokem se zvýšil podíl obchodovatelného státního dluhu o 12,2 procentních bodů.

Tabulka 4 - Struktura státního dluhu Estonska (v %)

Struktura státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Celkový obchodovatelný dluh	6,8%	6,3%	6,1%	41,6%	40,9%	40,5%
Celkový neobchodovatelný dluh	93,2%	93,7%	93,9%	58,4%	59,1%	59,5%
Struktura státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkový obchodovatelný dluh	42,8%	40,7%	0,0%	17,8%	18,9%	19,0%
Celkový neobchodovatelný dluh	57,2%	59,3%	100,0%	82,2%	81,1%	81,0%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

V případě Estonska byl obchodovatelný státní dluh tvořen výhradně dluhopisy s různou dobou splatnosti. Od začátku sledované období měly nejvyšší podíl na obchodovatelném dluhu dlouhodobé státní dluhopisy. Od roku 2002 byla většina obchodovatelného dluhu ve střednědobých státních dluhopisech. Teprve od roku 2007 měly největší podíl opět dlouhodobé státní dluhopisy.

Tabulka 5 - Struktura obchodovatelného státního dluhu Estonska (v %)

Struktura obchodovatelného státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Státní dluhopisy (střednědobé)	0,0%	0,0%	0,0%	87,0%	89,4%	96,8%
Státní dluhopisy (dlouhodobé)	100,0%	100,0%	100,0%	13,0%	10,6%	3,2%
Struktura obchodovatelného státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Státní dluhopisy (krátkodobé)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,5%	0,0%
Státní dluhopisy (střednědobé)	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Státní dluhopisy (dlouhodobé)	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	95,5%	100,0%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

Neobchodovatelný státní dluh Estonska byl ve sledovaném období tvořen výhradně ostatními zdroji krytí, kdy úsporné dluhopisy byly v nulové výši.

Tabulka 6 - Struktura neobchodovatelného státního dluhu Estonska (v %)

Struktura neobchodovatelného státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Úsporné dluhopisy	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Ostatní neobchodovatelný dluh	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Struktura neobchodovatelného státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Úsporné dluhopisy	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Ostatní neobchodovatelný dluh	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

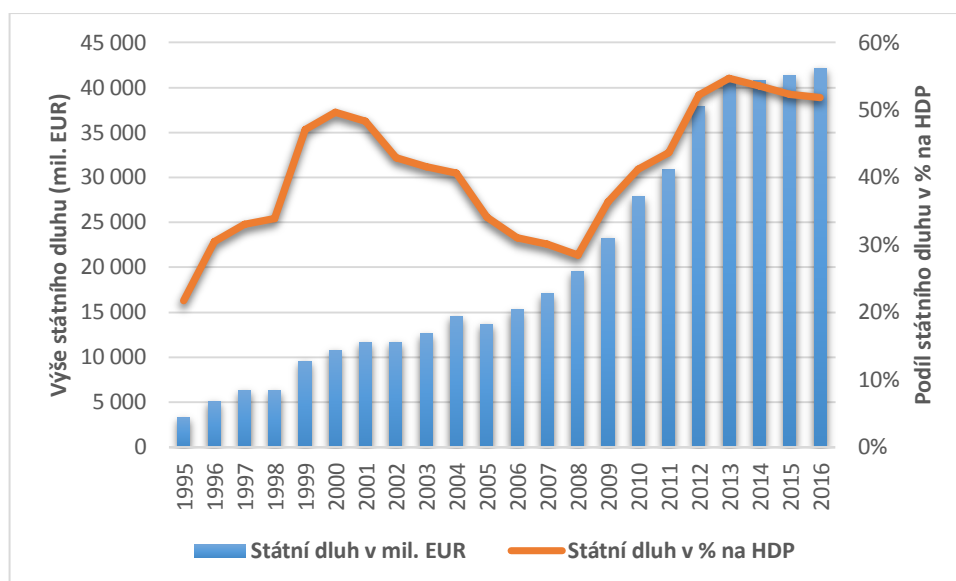
6.1.6 Státní dluh Slovenska v letech 1995 - 2016

Slovensko je parlamentní republika ležící ve střední Evropě. Slovensko se dělí na 8 administrativních jednotek. S počtem obyvatel 5,4 milionu lidí je Slovensko 10. nejmenší zemí Evropské unie. S rozlohou 49 tisíc kilometrů čtverečních je Slovensko o trochu větší než Estonsko. Slovensko má hranici s Polskem na severu, s Ukrajinou na východě, s Maďarskem na jihu, s Rakouskem na jihozápadě a s Českou republikou na západě. Slovensko je členem Evropské unie od roku 2004 a v roce 2009 přijalo euro.

Významnou část hospodářství tvoří služby a průmysl. Z oblasti služeb se jedná hlavně o sektor bankovníctví, telekomunikací a obchodu. Z průmyslu je nejvýznamnější automobilový a elektrotechnický průmysl.¹²⁴

¹²⁴ Slovakia: country overview. *EUBusiness.com* [online]. 2017 [cit. 2018-01-19]

Graf 6 - Vývoj státního dluhu Slovenska

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Podíl státního dluhu Slovenska na HDP se za sledované období více než zdvojnásobil. V roce 1995 činil podíl státního dluhu 21,7 %, v roce 2016 to už bylo 51,8 %. Došlo tedy ke zvýšení podílu státního dluhu Slovenska o 30,1 procentních bodů. K velkým přírůstkům došlo v roce 1996 o 8,8 procentních bodů a v roce 1999 o 13,2 procentních bodů. Další větší přírůstky následovaly v roce 2009 o 7,8 procentních bodů a v roce 2012 o 8,5 procentních bodů. Naproti tomu k největšímu snížení podílu státního dluhu došlo v roce 2005 o 6,5 procentních bodů. Za celé sledované období došlo k absolutnímu nárůstu státního dluhu Slovenska o 38 756 mil. EUR.

6.1.7 Struktura státního dluhu Slovenska v letech 1999 - 2010

V případě Slovenska byla za sledované období struktura státního dluhu tvořena převážně z obchodovatelného státního dluhu. Nejnižší podíl obchodovatelného dluhu činil 86,9 % a to v roce 1999. Naopak nejvyšší podíl obchodovatelného dluhu byl v roce 2010, konkrétně 96,7 %.

Tabulka 7 - Struktura státního dluhu Slovenska (v %)

Struktura státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Celkový obchodovatelný dluh	86,9%	89,1%	95,3%	89,8%	92,2%	85,6%
Celkový neobchodovatelný dluh	13,1%	10,9%	4,7%	10,2%	7,8%	14,4%
Struktura státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkový obchodovatelný dluh	91,4%	90,2%	93,1%	94,1%	95,7%	96,7%
Celkový neobchodovatelný dluh	8,6%	9,8%	6,9%	5,9%	4,3%	3,3%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

Na počátku sledovaného období byl tvořen obchodovatelný státní dluh Slovenska z 90,4 % střednědobými státními dluhopisy. Do roku 2003 obchodovatelný státní dluh Slovenska tvořily zejména střednědobé státní dluhopisy. Od roku 2004 byly střednědobé dluhopisy postupně nahrazovány dlouhodobými státními dluhopisy. Na konci sledovaného období zaujímaly dlouhodobé státní dluhopisy 64,1 % obchodovatelného státního dluhu Slovenska.

Tabulka 8 - Struktura obchodovatelného státního dluhu Slovenska (v %)

Struktura obchodovatelného státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Státní pokladniční poukázky	9,6%	9,2%	11,2%	11,3%	13,8%	8,7%
Ostatní nástroje peněžního trhu	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,4%
Státní dluhopisy (střednědobé)	90,4%	75,0%	61,2%	58,6%	34,7%	15,7%
Státní dluhopisy (dlouhodobé)	0,0%	15,8%	9,5%	11,8%	19,9%	33,1%
Dluhopisy s variabilním kupónem	0,0%	0,0%	18,1%	18,2%	23,9%	31,1%
Ostatní dluhopisy	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	7,7%	8,9%
Struktura obchodovatelného státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Státní pokladniční poukázky	1,3%	0,0%	0,0%	4,5%	4,6%	5,1%
Ostatní nástroje peněžního trhu	7,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Státní dluhopisy (střednědobé)	22,8%	25,4%	11,3%	8,0%	16,9%	5,8%
Státní dluhopisy (dlouhodobé)	36,8%	38,1%	52,8%	54,8%	49,1%	64,1%
Dluhopisy s variabilním kupónem	20,9%	23,7%	21,3%	14,2%	9,8%	10,3%
Ostatní dluhopisy	10,5%	12,8%	14,5%	18,5%	19,6%	14,7%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

Neobchodovatelný státní dluh Slovenska byl po celé sledované období tvořen ostatním neobchodovatelným dluhem a úsporné dluhopisy nebyly použity.

Tabulka 9 - Struktura neobchodovatelného státního dluhu Slovenska (v %)

Struktura neobchodovatelného státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Úsporné dluhopisy	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Ostatní neobchodovatelný dluh	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Struktura neobchodovatelného státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Úsporné dluhopisy	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Ostatní neobchodovatelný dluh	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

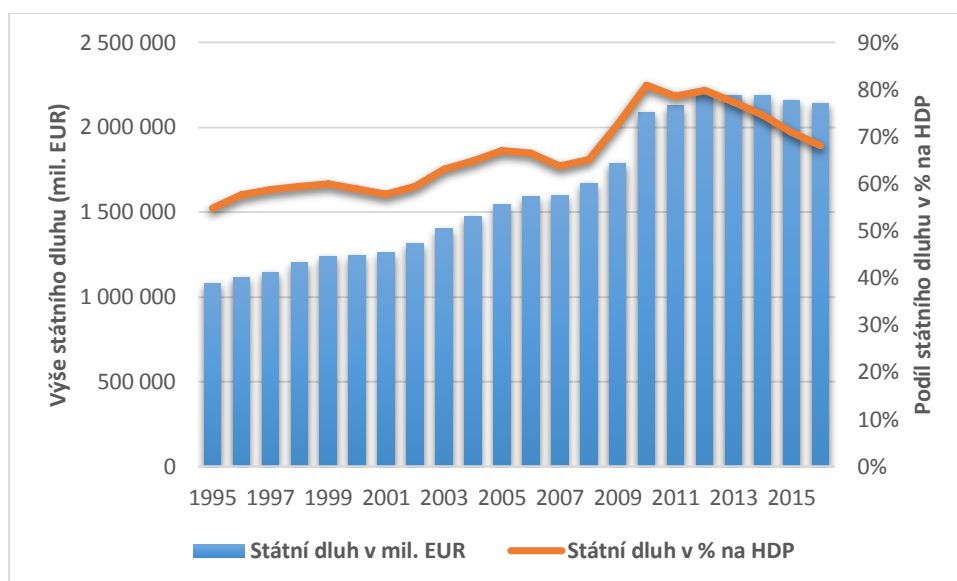
6.1.8 Státní dluh Německa v letech 1995 - 2016

Německo je federativní parlamentní republika, která se nachází ve střední Evropě. Rozděluje se na 16 spolkových zemí. Vzhledem k rozloze 357 tisíc kilometrů čtverečních je Německo více než 4 krát větší než Česká republika. Zároveň je svojí rozlohou 4. největší zemí Evropské unie. S počtem obyvatel převyšujícím 82 milionů je Německo nejlidnatější zemí Evropské unie. Česká republika má společnou hranici se spolkovými zeměmi Bavorsko a Sasko.

Německo reprezentuje pátou největší ekonomiku na světě a zároveň je největší ekonomikou v Evropské unii. Německo patří mezi význačné exportéry automobilů, strojírenství a chemikálií. Nízká míra porodnosti a velký nárůst imigrace zvyšují tlak na sociální systém země, který vyžaduje strukturální reformy.¹²⁵

¹²⁵ Germany: country overview. *EUBusiness.com* [online]. 2017 [cit. 2018-01-19]

Graf 7 - Vývoj státního dluhu Německa

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Na začátku sledovaného období v roce 1995 činil státní dluh Německa 1 079 863 mil. EUR. Na konci období v roce 2016 se státní dluh Německa dostal na hodnotu 2 140 009 mil. EUR. Absolutní přírůstek tedy činí 1 060 145 mil. EUR. Podíl státního dluhu Německa na HDP se zvýšil z 54,8 % v roce 1995 na 68,1 % v roce 2016. Relativní přírůstek státního dluhu byl tedy 13,3 %. K velkým přírůstkům došlo po světové ekonomické krizi, kdy v roce 2009 došlo k nárůstu podílu dluhu o 7,5 procentních bodů. V roce 2010 se podíl státního dluhu na HDP zvýšil dokonce o 8,3 procentních bodů. Od roku 2013 dochází k postupnému snižování podílu státního dluhu Německa na HDP. Největší snížení podílu státního dluhu nastalo v roce 2015, kdy se podařilo snížit podíl státního dluhu o 3,7 procentních bodů.

6.1.9 Struktura státního dluhu Německa v letech 1999 - 2010

Státní dluh Německa byl po celou sledovanou dobu složen z obchodovatelného státního dluhu. Od roku 2002 se jeho podíl na celkovém státním dluhu zvyšoval a to až do roku 2008. V roce 2010 se ve srovnání s rokem 1999 podíl obchodovatelného dluhu zvýšil o 13,3 %.

Tabulka 10 - Struktura státního dluhu Německa (v %)

Struktura státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Celkový obchodovatelný dluh	84,0%	80,1%	87,4%	90,6%	91,7%	92,8%
Celkový neobchodovatelný dluh	16,0%	19,9%	12,6%	9,4%	8,3%	7,2%
Struktura státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkový obchodovatelný dluh	94,7%	95,1%	96,5%	95,8%	97,0%	97,3%
Celkový neobchodovatelný dluh	5,3%	4,9%	3,5%	4,2%	3,0%	2,7%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

Nejvýznamnější položkou obchodovatelného státního dluhu Německa ve sledovaném období byly dlouhodobé státní dluhopisy. Jejich podíl byl nejmenší v roce 2010 a to 58,6 %. Druhou nejvýznamnější položkou byly střednědobé státní dluhopisy, které zaujímaly zhruba třetinový podíl v jednotlivých letech.

Tabulka 11 - Struktura obchodovatelného státního dluhu Německa (v %)

Struktura obchodovatelného státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Státní pokladniční poukázky	1,7%	1,5%	2,9%	4,0%	4,7%	4,4%
Státní dluhopisy (střednědobé)	29,4%	27,6%	29,2%	31,4%	32,7%	33,5%
Státní dluhopisy (dlouhodobé)	67,6%	70,0%	67,1%	63,9%	61,9%	62,1%
Dluhopisy s variabilním kupónem	1,3%	0,8%	0,8%	0,7%	0,7%	0,0%
Ostatní dluhopisy	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%
Struktura obchodovatelného státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Státní pokladniční poukázky	4,1%	3,9%	3,8%	4,1%	10,1%	7,9%
Státní dluhopisy (střednědobé)	33,9%	32,9%	31,5%	30,1%	28,6%	29,9%
Státní dluhopisy (dlouhodobé)	62,0%	62,2%	63,1%	63,5%	58,7%	58,6%
Indexové dluhopisy	0,0%	1,0%	1,6%	2,3%	2,6%	3,5%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

V případě neobchodovatelného státního dluhu Německa převažují v jednotlivých letech ostatní zdroje krytí. Srovnáním roku 1999 a 2010 se podíl ostatního neobchodovatelného dluhu zvýšil o 9 %.

Tabulka 12 - Struktura neobchodovatelného státního dluhu Německa (v %)

Struktura neobchodovatelného státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Úsporné dluhopisy	38%	23%	27%	24%	18%	17%
Ostatní neobchodovatelný dluh	62%	77%	73%	76%	82%	83%
Struktura neobchodovatelného státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Úsporné dluhopisy	23%	22%	31%	23%	30%	29%
Ostatní neobchodovatelný dluh	77%	78%	69%	77%	70%	71%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

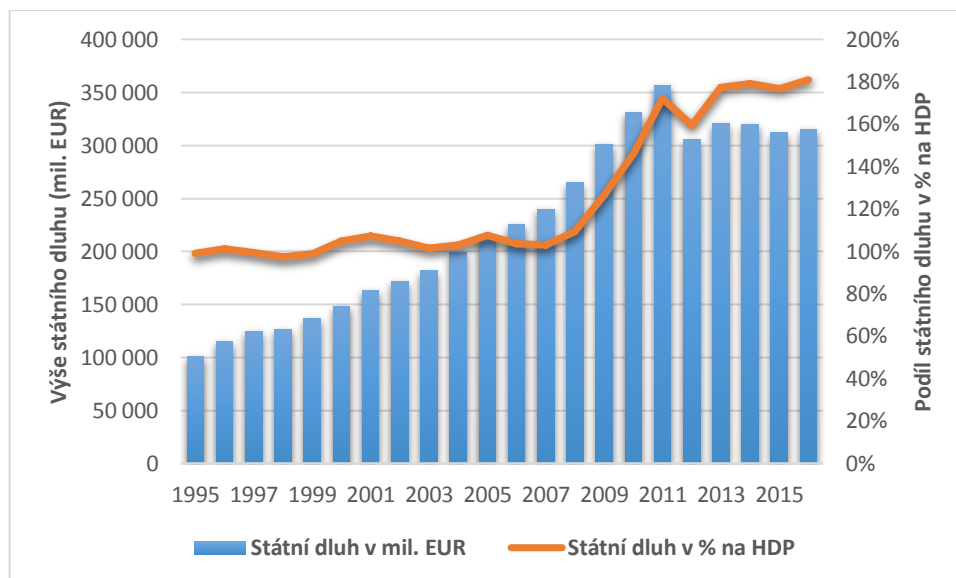
6.1.10 Státní dluh Řecka v letech 1995 - 2016

Řecko leží v jižní Evropě na Balkánském poloostrově. Jedná se o parlamentní republiku, která se skládá ze 13 krajů. S rozlohou přes 130 tisíc kilometrů čtverečních je Řecko 10. největší zemí Evropské unie. Počet obyvatel Řecka činí přes 11 milionů, což je o více než půl milionu obyvatel více než má Česká republika. Řecko se stalo v roce 1981 členem Evropského společenství, které bylo předchůdcem dnešní Evropské unie. V roce 2001 pak Řecko přijalo euro.

Ekonomika Řecka je velmi závislá na cestovním ruchu, který představuje přibližně 18 % hrubého domácího produktu. Přistěhovalci tvoří téměř jednu pětinu veškeré pracovní síly a pracují převážně v zemědělství a na nekvalifikovaných pracovních pozicích. Řecko je hlavním příjemcem finanční pomoci z Evropské unie, která odpovídá přibližně 3,3 % hrubého domácího produktu. Řecké obchodní loďstvo je největším na světě. Důležitým odvětvím řecké ekonomiky je námořní průmysl. Pro Řecko je dále významný také potravinářský, textilní a chemický průmysl.¹²⁶

¹²⁶ Greece: country overview. *EUbusiness.com* [online]. 2017 [cit. 2018-01-19].

Graf 8 - Vývoj státního dluhu Řecka

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Podíl státního dluhu Řecka je největším ve srovnání s ostatními vybranými zeměmi Evropské unie. Od roku 2000 tento podíl neklesl pod hranici 100 %. V roce 1995 byl podíl státního dluhu Řecka 99 %. Na konci sledovaného období byl tento podíl 180,8 %, což značí nárůst o 81,8 procentních bodů. K největšímu relativnímu přírůstku podílu státního dluhu Řecka na HDP došlo v roce 2011 a to o 25,9 procentních bodů. Naopak k největšímu snížení podílu státního dluhu Řecka o 12,5 procentních bodů došlo v roce 2012. Zmíněné snížení bylo dáno zejména mezinárodní finanční pomocí a restrukturalizací státního dluhu Řecka.

6.1.11 Struktura státního dluhu Řecka v letech 1999 - 2010

Ve struktuře státního dluhu Řecka byl nejvíce zastoupený obchodovatelný státní dluh. Jeho nejvyšší podíl byl 95,4 % v roce 2009. Naopak nejnižší podíl obchodovatelného dluhu byl na počátku období v roce 1999 a to 79,5 %. Srovnáním prvního a posledního roku sledovaného období vzrostl podíl obchodovatelného dluhu Řecka o 4,5 % na 84 % v roce 2010.

Tabulka 13 - Struktura státního dluhu Řecka (v %)

Struktura státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Celkový obchodovatelný dluh	79,5%	84,3%	85,8%	87,7%	87,4%	89,3%
Celkový neobchodovatelný dluh	20,5%	15,7%	14,2%	12,3%	12,6%	10,7%
Struktura státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkový obchodovatelný dluh	90,7%	90,8%	92,7%	93,8%	95,4%	84,0%
Celkový neobchodovatelný dluh	9,3%	9,2%	7,3%	6,2%	4,6%	16,0%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

Na počátku tvořily největší podíl obchodovatelného dluhu Řecka dluhopisy s variabilním kupónem, konkrétně 32,1 %. Od roku 2000 už měly největší podíl dlouhodobé státní dluhopisy, jejichž největší podíl byl v roce 2007 a to 54,9 %. Další významnou položkou obchodovatelného státního dluhu Řecka byly střednědobé státní dluhopisy, u kterých vzrůstal podíl až do roku 2004 na 31,7 %.

Tabulka 14 - Struktura obchodovatelného státního dluhu Řecka (v %)

Struktura obchodovatelného státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Státní pokladniční poukázky	8,7%	3,7%	1,6%	1,1%	0,6%	1,0%
Státní dluhopisy (střednědobé)	15,0%	19,6%	22,9%	26,1%	29,2%	31,7%
Státní dluhopisy (dlouhodobé)	25,3%	33,0%	50,4%	46,5%	47,8%	51,3%
Indexové dluhopisy	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,8%	2,0%
Dluhopisy s variabilním kupónem	32,1%	20,7%	25,1%	26,2%	21,6%	14,0%
Ostatní dluhopisy	18,8%	22,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Struktura obchodovatelného státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Státní pokladniční poukázky	0,7%	0,5%	0,4%	0,4%	3,2%	3,3%
Cenné papíry	0,0%	0,0%	0,5%	2,2%	0,7%	0,0%
Státní dluhopisy (střednědobé)	29,4%	29,7%	24,9%	19,9%	20,1%	21,1%
Státní dluhopisy (dlouhodobé)	48,8%	50,7%	54,9%	54,2%	52,5%	54,7%
Indexové dluhopisy	2,9%	3,8%	5,7%	7,3%	6,3%	6,4%
Dluhopisy s variabilním kupónem	18,1%	15,2%	13,6%	16,0%	17,4%	14,5%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

Po celé sledované období byla většina neobchodovatelného státního dluhu Řecka tvořena ostatními neobchodovatelnými zdroji krytí. V letech 1999 - 2000 a 2003 - 2004 byly součástí neobchodovatelného státního dluhu Řecka také Úsporné dluhopisy, nicméně jejich podíl nebyl nikdy vyšší než 12 % v roce 1999. Od roku 2005 tvoří neobchodovatelný státní dluh výhradně ostatní zdroje krytí.

Tabulka 15 - Struktura neobchodovatelného státního dluhu Řecka (v %)

Struktura neobchodovatelného státního dluhu v %	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Úsporné dluhopisy	12%	11%	0%	0%	11%	5%
Ostatní neobchodovatelný dluh	88%	89%	100%	100%	89%	95%
Struktura neobchodovatelného státního dluhu v %	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Úsporné dluhopisy	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Ostatní neobchodovatelný dluh	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Zdroj: OECD, vlastní zpracování

6.2 Komparace státních dluhů ČR a vybraných zemí EU

Následuje porovnání státních dluhů České republiky a vybraných zemí Evropské unie vedle sebe. Státní dluhy jsou porovnány z hlediska jejich absolutní výše přepočtené na jednoho obyvatele, podílu státního dluhu k HDP a také z hlediska výše placených úroků z těchto dluhů na HDP.

Tabulka 16 - Státní dluhy vybraných zemí EU (v EUR/obyvatele)

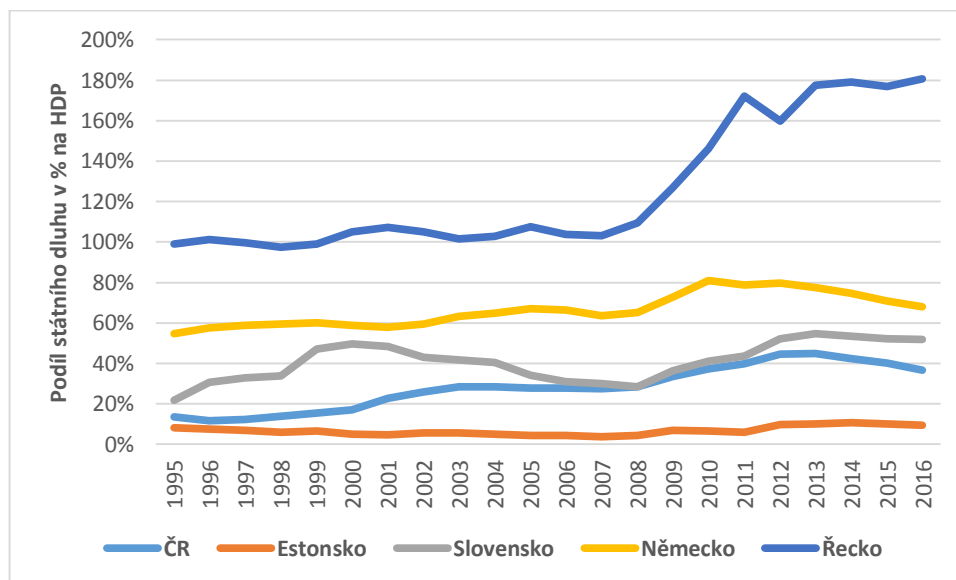
Rok	ČR	Estonsko	Slovensko	Německo	Řecko
1995	600	164	615	13221	9539
1996	599	195	940	13621	10836
1997	613	222	1172	13927	11685
1998	831	218	1168	14617	11765
1999	921	250	1770	15086	12685
2000	1128	226	1996	15153	13716
2001	1793	240	2169	15285	15004
2002	2159	321	2158	15911	15723
2003	2407	357	2345	16966	16610
2004	2813	361	2712	17822	18190
2005	3074	378	2546	18691	19474
2006	3458	442	2838	19318	20476
2007	3846	444	3168	19448	21715
2008	4073	554	3624	20326	23901
2009	4771	746	4314	21802	27106
2010	5639	724	5164	25538	29724
2011	5935	762	5714	26472	32084
2012	6830	1320	7013	27382	27623
2013	6382	1460	7500	27114	29230
2014	6231	1604	7516	27005	29353
2015	6443	1547	7614	26401	28811
2016	6149	1509	7746	25887	29315

Zdroj: Eurostat, the World Bank Group, vlastní zpracování

Z předchozí tabulky číslo 16 je zřejmé, že nejnižší výši státního dluhu v absolutním vyjádření na obyvatele má Estonsko, což je způsobeno jeho nejnižším relativním zadlužením a zejména s ohledem na skutečnost, že Estonsko má ze všech sledovaných zemí nejmenší ekonomiku. Srovnáním prvního a posledního sledovaného roku se zvýšil státní dluh na obyvatele Estonska více než 9,2 krát. Česká republika je zemí s druhým nejnižším absolutním státním dluhem na obyvatele. Od roku 1995 do roku 2016 se státní dluh na obyvatele České republiky zvýšil 10,2 krát, díky čemuž zaznamenala Česká republika nejvyšší přírůstek státního dluhu na obyvatele ze sledovaných zemí. Slovensko má třetí nejnižší státní dluh na obyvatele z uvedených zemí, přičemž zaznamenalo nárůst státního dluhu na obyvatele za sledované období 9,2 krát. V případě Řecka se státní dluh na obyvatele znásobil 3,1 krát. Nejnižší růst státního dluhu na obyvatele zaznamenalo Německo, kdy se státní dluh na obyvatele znásobil téměř 2 krát. V absolutních číslech je nicméně státní dluh Německa naprosto nejvyšší ze sledovaných zemí, kdy překračuje dva

biliony euro. U všech států došlo na konci sledovaného období k nárůstu absolutní výše státního dluhu na obyvatele ve srovnání se začátkem.

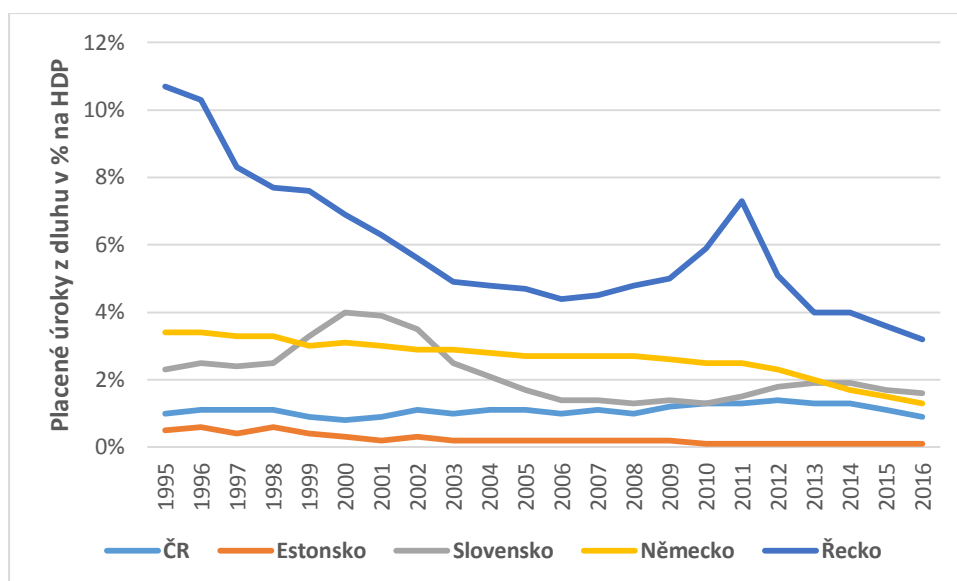
Graf 9 - Podíl státních dluhů vybraných zemí EU na HDP (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Předešlý graf číslo 9 poskytuje názorný pohled na odstup státních dluhů jednotlivých zemí. Současně je na první pohled patrný nárůst státních dluhů v roce 2008 a následujících letech. Podíl státního dluhu Estonska vzrostl v tomto období jen lehce, kdežto podíl státního dluhu Řecka se v tomto období výrazně zvýšil. Pokud by Řecko neobdrželo finanční prostředky v podobě záchranných balíčků od Mezinárodního měnového fondu a dalších zemí Evropské unie, tak by podíl státního dluhu nepochybně překročil hranici 200 % na HDP. V případě Německa došlo vlivem světové hospodářské krize po roce 2008 také k výraznému nárůstu podílu státního dluhu na HDP, nicméně od roku 2013 se Německu daří snižovat podíl státního dluhu. Ke snížení státního dluhu Německa přispělo zejména dodržování fiskálních pravidel a implementace reforem. Podíly státních dluhů České republiky a Slovenska se podařilo po roce 2013 také stabilizovat a poté docházelo k jejich snižování. Velkou zásluhu na tom měla provázanost ekonomik České republiky a Slovenska s ekonomikou Německa.

Graf 10 - Placené úroky z dluhu u vybraných zemí EU na HDP (v %)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Z grafu 10 je patrné, že placené úroky z dluhu byly za sledované období v případě Estonska téměř bezvýznamné. Estonsko na úrocích neplatilo nikdy více než 0,6 % vlastního HDP, přičemž od roku 2003 se tato hranice snížila na 0,2 % HDP. V případě České republiky byly nejnižší placené úroky v roce 2000, kdy představovaly jen 0,8 % HDP. Naopak nejvyšší placené úroky v případě České republiky byly v roce 2014 ve výši 1,4 % na HDP. Celkově za celé sledované období je vidět, že placené úroky z dluhu u Estonska a České republiky jsou až na pár výjimek relativně konstantní. U Slovenska došlo k nejvyššímu podílu placených úroků v roce 2004, kdy tvořil 4 % na HDP. Naopak nejnižší byly úroky z dluhu Slovenska v letech 2008 a 2010, kdy se jednalo o výši 1,3 % HDP. Podíl placených úroků na HDP u Německa měl po celé sledované období klesající, nebo stagnující charakter. Nejvyšší úroky u Německa byly na počátku v roce 1995, kdy tvořily 3,4 % na HDP. Naproti tomu nejnižšího podílu placených úroků bylo dosaženo na konci sledovaného období v roce 2016, kdy úroky tvořily 1,3 % HDP.

Nejvyšší podíl placených úroků na HDP z vybraných států Evropské unie byl u Řecka. Na začátku tvořily úroky z dluhu 10,7 % na HDP. Do roku 2006 se podíl úroků snižoval, nicméně s příchodem světové finanční krize došlo k nárůstu. Nárůst pokračoval až do roku 2011, kdy podíl placených úroků z dluhu Řecka činil 7,3 % HDP. Zásadou mezinárodní finanční pomoci se situace obrátila a podíl placených úroků začal opět klesat. V roce 2016 již zaujímaly placené úroky z dluhu Řecka výhradně 3,6 % na HDP.

6.3 Predikce státních dluhů u vybraných zemí EU

Z hlediska řízení státního dluhu je nezbytné znát jeho odhadovanou výši. Z toho důvodu dochází k jejich predikci do budoucna. Vypovídací schopnost těchto predikcí je dána mnoha faktory. Mezi tyto faktory lze zařadit stav ekonomiky, zda se ekonomika nachází v období hospodářského růstu nebo v recesi, politickou situaci v dané zemi, případně demografický vývoj. Mezi další faktory ovlivňující výši státního dluhu patří provádění fiskální a sociální politiky. Pro predikci byl použit program Statistica. Program Statistica pro odhad trendu a budoucích hodnot vyžaduje nepřetržitou časovou řadu. V programu Statistica byla vypočtena predikce státních dluhů vybraných zemí Evropské unie pro roky 2017 a 2018 na základě dostupných dat z Eurostatu za období 1999 až 2016, přičemž bere v úvahu neměnnost faktorů.

Tabulka 17 - Predikce státních dluhů na období 2017 - 2018 (v % na HDP)

Rok	ČR	Estonsko	Slovensko	Německo	Řecko
1995	13,7	8,2	21,7	54,8	99,0
1996	11,6	7,5	30,5	57,6	101,3
1997	12,3	7,0	33,0	58,7	99,5
1998	14,0	6,0	33,9	59,4	97,4
1999	15,3	6,5	47,1	60,0	98,9
2000	17,0	5,1	49,6	58,9	104,9
2001	22,8	4,8	48,3	57,7	107,1
2002	25,9	5,7	42,9	59,4	104,9
2003	28,3	5,6	41,6	63,1	101,5
2004	28,5	5,1	40,6	64,8	102,9
2005	27,9	4,5	34,1	67,0	107,4
2006	27,7	4,4	31,0	66,5	103,6
2007	27,5	3,7	30,1	63,7	103,1
2008	28,3	4,5	28,5	65,1	109,4
2009	33,6	7,0	36,3	72,6	126,7
2010	37,4	6,6	41,2	80,9	146,2
2011	39,8	6,1	43,7	78,6	172,1
2012	44,5	9,7	52,2	79,8	159,6
2013	44,9	10,2	54,7	77,4	177,4
2014	42,2	10,7	53,5	74,6	179,0
2015	40,0	10,0	52,3	70,9	176,8
2016	36,8	9,4	51,8	68,1	180,8
2017*	33,76	9,62	50,29	64,99	185,76
2018*	30,65	9,58	48,69	61,95	190,54

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování v programu Statistica

* predikce státního dluhu v programu Statistica

Pro predikci bylo využito Holtovo exponenciální vyrovnání. Parametry pro tento model byly vybrány podle síťového hledání při nejnižší průměrné chybě MAPE. Podle provedené predikce lze při neměnnosti faktorů předpokládat snižování státního dluhu v % na hrubém domácím produktu u České republiky, Slovenska a Německa. V případě České republiky začal klesat státní dluh od roku 2014. Je odhadováno, že v roce 2018 bude výše státního dluhu v % na hrubém domácím produktu 30,65 %, což je snížení oproti roku 2016 o 6,15 procentních bodů. Státní dluh Slovenska začal klesat stejně jako státní dluh České republiky od roku 2014 a podle predikce lze očekávat jeho snižování i v následujících letech. Pro rok 2018 je odhadována výše státního dluhu Slovenska 48,69 % na hrubém domácím produktu, kdy se jedná oproti roku 2016 o snížení ve výši 3,11 procentních bodů. Německo by mělo na základě predikce v roce 2018 dosáhnout státního dluhu ve výši 61,95 % na hrubém domácím produktu. Ve srovnání s rokem 2016 se jedná o snížení ve výši 6,15 procentních bodů. U Estonska lze podle predikce očekávat navýšení podílu státního dluhu na hrubém domácím produktu v roce 2017 o 0,22 procentních bodů na 9,62 %. Následně lze v roce 2018 očekávat pokles o 0,04 procentních bodů na hodnotu 9,58 %. Řecko je jedinou ze sledovaných zemí, kde je možné s ohledem na predikci očekávat zvýšení státního dluhu v obou následujících obdobích. V roce 2018 lze předpokládat nárůst podílu státního dluhu na hrubém domácím produktu o 9,74 procentních bodů na hodnotu 190,54 %.

6.4 Návrhy směřující ke snižování státního dluhu

Hlavní způsob snížení státního dluhu spočívá ve zvýšení příjmů státního rozpočtu nebo snížení výdajů státního rozpočtu. Zvýšení příjmů státního rozpočtu je možné dosáhnout zejména navýšením daňové sazby. Do daňových příjmů, které významně ovlivňují rozpočtové příjmy, lze zařadit daň z příjmu, spotřební daň a daň z přidané hodnoty. Mezi nedaňové příjmy, které nejvíce ovlivňují příjmy rozpočtu, spadají příspěvky na sociální zabezpečení.

Jeden z možných návrhů pro navýšení rozpočtových příjmů je použití paušální daně, která by sloužila výhradně na splácení státního dluhu. Prakticky by došlo k tomu, že by byla zvolená sazba daně zvýšena o procento, přičemž by byly příjmy z tohoto navýšení využity pro splácení státního dluhu. Zavedení paušální daně je nicméně značně radikální řešení, které by mohlo mít negativní vliv na celkovou ekonomiku. V případě České republiky, Estonska, Slovenska a Německa by tedy zavedení paušální daně nemělo své opodstatnění. Naproti tomu dlouhodobá paušální daň by mohla být použita v situaci Řecka, kdy by sloužila na splácení už tak vysokého státního dluhu. Je však otázkou, zda by bylo Řecko schopné další zvýšení daňové sazby zvládnout.

Dalším faktorem, který ovlivňuje výši příjmů státního rozpočtu je účinný výběr daní. V České republice má přinést lepší výběr daní postupně spouštěná elektronická evidence tržeb (EET). Zavedením povinné EET se předpokládalo zvýšení příjmů do státního rozpočtu ve výši téměř 18 miliard korun ročně a to díky omezení daňových úniků. Mnoho firem ještě před zavedením EET ukončilo svoje podnikání. V červnu roku 2016 předložila skupina 41 senátorů návrh na zrušení zákona o EET k Ústavnímu soudu. V prosinci roku 2017 Ústavní soud došel k názoru, že sice došlo během přijímání zákona o evidenci tržeb k procedurálnímu pochybení, nedošlo nicméně k porušení Ústavy. Určitá forma evidence tržeb funguje také na Slovensku a v Řecku.

S ohledem na stárnoucí populaci v Evropě je rovněž potřebné do budoucna zajistit, aby bylo nadále udržitelné zdravotnictví a systém sociálního zabezpečení. Reformy přispívající ke snižování výdajů v oblasti sociálního zabezpečení budou nepochybně velmi neoblíbené. V souvislosti s reformami zdravotnictví v České republice lze zmínit například zavedení poplatků u lékařů, případně poplatků za pobyt v nemocnici. K zavedení těchto poplatků došlo v roce 2008 tehdejším ministrem zdravotnictví Tomášem Julínkem. V roce

2013 pak Ústavní soud zrušil poplatek za hospitalizaci. V následujícím roce 2014 pak došlo ke zrušení ostatních poplatků, kdy zůstal pouze poplatek za návštěvu pohotovosti.

Ve skutečnosti lze pozorovat, že někteří představitelé z řad politiků nemají schopnost přemýšlení v dlouhodobém horizontu. V období ekonomického růstu například pokládají za kladný výsledek vyrovnaný státní rozpočet, přičemž neberou v úvahu možné budoucí zhoršení ekonomické situace dané země. Tato skutečnost může být částečně vázána na politický cyklus, kdy jsou politici zřídka ve funkci natolik dlouhou dobu, aby následně čelili důsledkům svých vlastních rozhodnutí v delším časovém horizontu. V tomto případě by bylo žádoucí, aby došlo k přijetí předpisů, které by donutily politiky přemýšlet v delším časovém období, než pouze do konce svého funkčního období. Například v případě neschopnosti dodržet rozpočtová pravidla v době evidentního hospodářského růstu by nemohl být politik v dalším volebním období zvolen.

7 Závěr

Základním předpokladem směřujícím ke snížení státního dluhu je dosažení přebytkového, případně vyrovnaného státního rozpočtu. V případě České republiky nicméně došlo k přebytkovému rozpočtu pouze čtyřikrát za sledované období. Od roku 1996 až do roku 2015 byl státní rozpočet vždy deficitní. K prvnímu významnějšímu deficitu státního rozpočtu ve výši 109 mld. Kč došlo v roce 2003 z důvodu mimořádných výdajů spojených s odstraněním povodňových škod. Následně vlivem dalších povodní došlo v roce 2006 k dalšímu výraznějšímu deficitu státního rozpočtu a to ve výši 98 mld. Kč. K naprosto nejvyššímu deficitu státního rozpočtu došlo v roce 2009 ve výši 192 mld. Kč, což bylo zapříčiněno zejména v důsledku světové ekonomické krize a hospodářské recese. Schodkový rozpočet v roce 2009 byl ovlivněn hlavně z neplnění očekávaného inkasa daní z příjmů z pojistného na sociálním zabezpečení, kdy se objevil výrazný rozdíl mezi plánovaným růstem HDP ve výši 4,8 % a realitou, kdy došlo ke snížení nominálního HDP o 1,7 %. V roce 2016 byl rozpočet poprvé po výrazně dlouhé době přebytkový a to ve výši 62 mld. Kč. Takto vysoký přebytek byl způsoben na výdajové straně státního rozpočtu nižším čerpáním běžných výdajů o 37,2 mld. Kč a díky nízkým úrokovým sazbám bylo uspořeno na úrokových výdajích spojených s obsluhou dluhu 11,6 mld. Kč. Na příjmové straně rozpočtu přispěly k vysokému přebytku vyšší než plánované příjmy o 100,8 mld. Kč. Sestavení vyváženého nebo přebytkového státního rozpočtu patří mezi hlavní úkoly vlády. Příjmová a výdajová stránka státního rozpočtu by měla odrážet současnou ekonomickou situaci dané země a současně by měla brát v úvahu hospodářský cyklus a případný dopad světových krizí. Současně je nezbytné vytyčit faktické cíle, díky kterým dojde k permanentnímu snížení deficitů státního rozpočtu a tím i ke snížení rychlosti růstu státního dluhu. Rizikem v případě růstu státního dluhu je hlavně zvyšování úrokových výdajů spojených s obsluhou dluhu, díky čemuž dochází ke zmenšení výdajů, které mohou být použity na aktivní fiskální politiku.

Hlavním cílem diplomové práce bylo zhodnocení vývoje a struktury státního dluhu ČR v letech 1993 až 2016 a návrh možných řešení pro snižování státního dluhu. Na základě rozboru vývoje a struktury státního dluhu ČR bylo zjištěno, že vývoj státního dluhu ČR vykazoval ve sledovaném období rostoucí trend, přičemž nejvyšší přírůstek státního dluhu v roce 2009 byl spjat s dopadem světové ekonomické krize. K poklesu

státního dluhu došlo pouze na začátku a na konci sledovaného období, kdy se jednalo o roky 1994, 1995, 2014, 2016. V roce 2014 došlo ke snížení státního dluhu, i když došlo k deficitnímu státnímu rozpočtu. Tento pokles způsobilo hlavně řízení likvidity a krytí požadavků státního financování prostřednictvím operací finančních aktiv.

V případě struktury státního dluhu ČR jednoznačně převládá po celé sledované období obchodovatelný dluh nad neobchodovatelným dluhem. Ve struktuře obchodovatelného státního dluhu ČR od roku 1999 - 2003 dominují státní pokladniční poukázky. Od roku 2004 až do konce sledovaného období v roce 2016 pak byly hlavní složkou obchodovatelného dluhu ČR dlouhodobé státní dluhopisy.

Dílčím cílem bylo zhodnocení vývoje státního dluhu ve vybraných zemích EU a následná komparace s Českou republikou. Vybranými zeměmi bylo Estonsko, Slovensko, Německo a Řecko.

Z hlediska absolutní výše státního dluhu má nejvyšší dluh z vybraných zemí Německo, který překračuje v posledním sledovaném roce 2 biliony eur. Naopak nejnižší absolutní výši dluhu disponuje Estonsko. Ze sledovaných zemí došlo k nejvyššímu nárůstu státního dluhu na obyvatele za sledované období u České republiky a to konkrétně 10,2 krát. Druhý nejvyšší nárůst potom zaznamenalo Estonsko a Slovensko, kdy státní dluh na obyvatele vzrostl přibližně 9,2 krát. Nejnižší nárůst zaznamenal státní dluh na obyvatele u Německa, kdy se zvýšil přibližně 2 krát.

Z porovnání podílu státního dluhu na HDP v % prostřednictvím grafu je zřejmý výrazný odstup zvolených zemí EU. Nárůst podílu státního dluhu na HDP u vybraných zemí je zřetelný od roku 2008 a následujících letech. Podíl státního dluhu Řecka se v tomto období významně navýšil a nebyť záchranných finančních balíčků od institucí a zemí Evropské unie, tak by podíl státního dluhu na HDP u Řecka bezpochyby dosáhl na hranici 200%. Naproti tomu podíl státního dluhu Estonska se ve zmiňovaném období, kdy se naplno projevila světová finanční krize, zvýšil pouze nepatrně. U Německa v důsledku světové hospodářské krize také došlo k významnému nárůstu podílu státního dluhu, každopádně od roku 2013 se Německu úspěšně daří tento podíl snižovat a to zejména díky dodržování fiskálních pravidel. Podíly státních dluhů České republiky a Slovenska měly od roku 2008 podobný charakter jako u Německa a to zejména z důvodu provázanosti ekonomik těchto dvou zemí s ekonomikou Německa.

Pokud jde o placené úroky z dluhu v % na HDP u vybraných zemí EU, naprosto nejlepšího výsledku dosahuje Estonsko, u kterého za sledované období placené úroky nikdy nepřekročily hranici 0,6 % na HDP. Na druhé straně je Řecko, jemuž se sice dařilo od počátku sledovaného období snižovat podíl placených úroků na HDP, nicméně od roku 2007 došlo k jejich navyšování a to až do roku 2011.

Doplňující částí práce je predikce státních dluhů u vybraných zemí EU. Na základě vypočtené predikce lze předpokládat snižování státního dluhu v % na HDP u ČR, Slovenska a Německa. U Estonska je podle predikce možné očekávat mírný nárůst podílu státního dluhu na HDP v roce 2017 a v roce 2018 pokles. Řecko je jedinou ze sledovaných zemí Evropské unie, u které lze očekávat růst podílu státního dluhu i v následujících letech.

8 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

ARLT, Josef, Markéta ARLTOVÁ a Eva RUBLÍKOVÁ. *Analýza ekonomických časových řad s příklady*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2002. ISBN 80-245-0307-7.

BUCHTA, Petr. *Veřejné finance*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2016. ISBN 978-80-7452-116-4.

ČERVENKA, Miroslav. *Soustava veřejných rozpočtů*. Praha: Leges, 2009. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-11-0.

DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. V Praze: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-075-1.

HEJDUKOVÁ, Pavlína. *Veřejné finance: teorie a praxe*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-298-4.

KUBÁTOVÁ, Květa, ed. *Úloha veřejných financí v řešení problémů a dopadů současné krize*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-609-7.

LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2013. ISBN 978-80-7204-861-8.

MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5561-8.

OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3228-2.

PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-049-1.

Internetové zdroje

Definice a měření: DEFINICE A MĚŘENÍ STÁTNIHO DLUHU [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2016 [cit. 2018-12-17]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/definice-a-mereni>

Estonia: country overview. *EUBusiness.com* [online]. 2017 [cit. 2018-01-19]. Dostupné z: <https://www.eubusiness.com/europe/europe/estonia>

EUROSTAT. EUROSTAT database [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Germany: country overview. EUBusiness.com [online]. 2017 [cit. 2018-01-19]. Dostupné z: <https://www.eubusiness.com/europe/europe/germany>

Greece: country overview. EUBusiness.com [online]. 2017 [cit. 2018-01-19]. Dostupné z: <https://www.eubusiness.com/europe/europe/greece>

Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFS 2001: Metodiky vykazování vládního deficitu a dluhu [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2013 [cit. 2017-12-17]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky/2012/metodiky-esa-95-gfs-1986-a-gfs-2001-9577>

OECD. OECD data [online]. [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/>

PALÁN, Josef. *Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993-2008 (studie)* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2009 [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=58149>

Slovakia: country overview. EUBusiness.com [online]. 2017 [cit. 2018-01-19]. Dostupné z: <https://www.eubusiness.com/europe/europe/slovakia>

Státní závěrečný účet za rok 2009. Ministerstvo financí ČR [online]. 2010 [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2009/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2009-2046>

Státní závěrečný účet za rok 2010. Ministerstvo financí ČR [online]. 2011 [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2010/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2010-2059>

Státní závěrečný účet za rok 2011. Ministerstvo financí ČR [online]. 2012 [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2011/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2011-2068>

Státní závěrečný účet za rok 2012. Ministerstvo financí ČR [online]. 2013 [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2012/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2012-12306>

Státní závěrečný účet za rok 2013. Ministerstvo financí ČR [online]. 2014 [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2013/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2013-17756>

Státní závěrečný účet za rok 2014. Ministerstvo financí ČR [online]. 2015 [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2014/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2014-21750>

Státní závěrečný účet za rok 2015. Ministerstvo financí ČR [online]. 2017 [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2015/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2015-26636>

Závěrečný účet kapitoly 396 - Státní dluh za rok 2016. Ministerstvo financí ČR [online]. 2017 [cit. 2018-01-17]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2016/zaverecny-ucet-kapitoly-396-statni-dluh-28478>

9 Přílohy

Příloha 1 - Saldo státního rozpočtu ČR (v mil. Kč).....	83
Příloha 2 - Státní dluh Estonska (v mil. EUR)	84
Příloha 3 - Podíl státního dluhu Estonska na HDP (v %)	84
Příloha 4 - Státní dluh Slovenska (v mil. EUR)	84
Příloha 5 - Podíl státního dluhu Slovenska na HDP (v %).....	85
Příloha 6 - Státní dluh Německa (v mil. EUR).....	85
Příloha 7 - Podíl státního dluhu Německa na HDP (v %).....	85
Příloha 8 - Státní dluh Řecka (v mil. EUR).....	86
Příloha 9 - Podíl státního dluhu Řecka na HDP (v %).....	86

Příloha 1 - Saldo státního rozpočtu ČR (v mil. Kč)

Rok	Saldo SR ČR	Rok	Saldo SR ČR
1993	1 081	2005	-56 338
1994	10 449	2006	-97 580
1995	7 230	2007	-66 392
1996	-1 562	2008	-20 003
1997	-15 717	2009	-192 394
1998	-29 331	2010	-156 416
1999	-29 634	2011	-142 771
2000	-46 061	2012	-101 000
2001	-67 705	2013	-81 264
2002	-45 716	2014	-77 782
2003	-109 053	2015	-62 804
2004	-93 684	2016	61 770

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Příloha 2 - Státní dluh Estonska (v mil. EUR)

Rok	Státní dluh	Rok	Státní dluh
1995	236	2006	596
1996	277	2007	595
1997	311	2008	741
1998	302	2009	996
1999	348	2010	965
2000	316	2011	1 011
2001	333	2012	1 746
2002	443	2013	1 924
2003	490	2014	2 108
2004	491	2015	2 035
2005	512	2016	1 987

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha 3 - Podíl státního dluhu Estonska na HDP (v %)

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
St. dluh v % na HDP	8,2	7,5	7,0	6,0	6,5	5,1	4,8	5,7	5,6	5,1	4,5
Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
St. Dluh v % HDP	4,4	3,7	4,5	7,0	6,6	6,1	9,7	10,2	10,7	10,0	9,4

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha 4 - Státní dluh Slovenska (v mil. EUR)

Rok	Státní dluh	Rok	Státní dluh
1995	3 297	2006	15 249
1996	5 049	2007	17 026
1997	6 312	2008	19 494
1998	6 295	2009	23 237
1999	9 549	2010	27 842
2000	10 753	2011	30 847
2001	11 666	2012	37 926
2002	11 604	2013	40 600
2003	12 600	2014	40 725
2004	14 568	2015	41 295
2005	13 680	2016	42 053

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha 5 - Podíl státního dluhu Slovenska na HDP (v %)

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
St. dluh v % na HDP	21,7	30,5	33,0	33,9	47,1	49,6	48,3	42,9	41,6	40,6	34,1
Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
St. Dluh v % HDP	31,0	30,1	28,5	36,3	41,2	43,7	52,2	54,7	53,5	52,3	51,8

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha 6 - Státní dluh Německa (v mil. EUR)

Rok	Státní dluh	Rok	Státní dluh
1995	1 079 863	2006	1 591 334
1996	1 115 747	2007	1 599 947
1997	1 142 494	2008	1 668 963
1998	1 199 284	2009	1 785 614
1999	1 238 568	2010	2 088 387
2000	1 245 785	2011	2 125 032
2001	1 258 749	2012	2 202 242
2002	1 312 447	2013	2 186 643
2003	1 400 261	2014	2 186 954
2004	1 470 586	2015	2 156 645
2005	1 541 400	2016	2 140 009

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha 7 - Podíl státního dluhu Německa na HDP (v %)

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
St. dluh v % na HDP	54,8	57,6	58,7	59,4	60,0	58,9	57,7	59,4	63,1	64,8	67,0
Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
St. Dluh v % HDP	66,5	63,7	65,1	72,6	80,9	78,6	79,8	77,4	74,6	70,9	68,1

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha 8 - Státní dluh Řecka (v mil. EUR)

Rok	Státní dluh	Rok	Státní dluh
1995	100 753	2006	225 648
1996	114 955	2007	239 915
1997	124 580	2008	264 775
1998	126 131	2009	301 062
1999	136 513	2010	330 570
2000	148 217	2011	356 289
2001	162 971	2012	305 096
2002	171 410	2013	320 509
2003	181 510	2014	319 726
2004	199 276	2015	311 763
2005	213 970	2016	315 036

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Příloha 9 - Podíl státního dluhu Řecka na HDP (v %)

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
St. dluh v % na HDP	99,0	101,3	99,5	97,4	98,9	104,9	107,1	104,9	101,5	102,9	107,4
Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
St. Dluh v % HDP	103,6	103,1	109,4	126,7	146,2	172,1	159,6	177,4	179,0	176,8	180,8

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování